

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Кафедра тактико-спеціальної та вогневої підготовки

**ПРОФІЛАКТИЧНА (ПРЕВЕНТИВНА)
ДІЯЛЬНІСТЬ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ
Навчальний посібник**

Одеса 2017

УДК 351.74 : 343.85(075)(477)

П 84

Рекомендовано до друку навчально-методичною Радою
Одеського державного університету внутрішніх справ
(протокол №_____ від 24 листопада 2017 року)

Рецензенти:

Д.П. Калаянов - д.ю.н, професор, завідувач кафедри загально-правових дисциплін ОДУВС.

О.М. Вдовиченко - начальник УОА ЗОР ГУНП в Одеській області, полковник поліції.

Укладачі:

О.І.Ульянов- кандидат юридичних наук, доцент;

О.Т. Ніколаєв - кандидат політичних наук, доцент;

О.Ю. Конєв - кандидат юридичних наук, доцент;

Є.Ф. Бахчеван - старший викладач кафедри ТСВП ОДУВС

Профілактична (превентивна)діяльність патрульної поліції:
навч.пос.

П 84 [О.І.Ульянов, О.Т. Ніколаєв, О.Ю.Конєв, Є.Ф.
Бахчеван; ОДУВС]

Розглядаються та обґрунтовуються теоретичні, практичні й правові особливості організації профілактичної (превентивної) діяльності патрульної поліції. Особлива увага приділяється нормативно-правовому забезпеченню профілактики правопорушень які посягають на публічну безпеку та порядок. Розкривається поняття поліцейських превентивних заходів, види превентивних заходів, підстави та порядок їх застосування.

УДК 351.74 : 343.85(075)(477)

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1 Загальна характеристика профілактичної (превентивної) діяльності

1.1. Співвідношення понять профілактика, попередження, та превентивна діяльність.

1.2. Профілактика правопорушень як складова адміністративної діяльності патрульної поліції.

1.3. Нормативно-правове регулювання профілактичної (превентивної) діяльності.

РОЗДІЛ 2 Патрульна поліція як суб'єкт поліцейської діяльності

2.1. Поняття поліцейської діяльності.

2.2. Основні завдання та повноваження патрульної поліції.

2.3. Взаємодія патрульної поліції з населенням.

РОЗДІЛ 3 Превентивні поліцейські заходи

3.1. Поняття поліцейського заходу та вимоги до нього.

3.2. Види поліцейських превентивних заходів.

3.3. Зарубіжний досвід превентивної діяльності поліції.

ВИСНОВКИ

ВСТУП

Положення Конституції України про те, що права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави, вимагає від останньої забезпечити реалізацію цих прав і свобод. Конституція України, яка є основоположним політичним і правовим документом, надає широке коло прав і свобод громадянам, які реалізуються в різних сферах суспільного, політичного та економічного життя. У кожній з цих сфер реалізується та чи інша група прав і свобод, у зв'язку з чим державою мають постійно вживатися відповідні адекватні заходи їх охорони та захисту.

Таким державним органом, завданням якого є забезпечення можливості реалізації громадянами задекларованих у Конституції України прав і свобод є Національна поліція України.

Відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» - поліція є центральним органів виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку.

Серед завдань поліції окреслених у законі на першому місці стоїть завдання щодо забезпечення публічної безпеки і порядку. Це не є випадковим тому, що як свідчить практика, значна частина прав і свобод громадян реалізуються саме у сфері публічного порядку, що обумовлює особливу відповідальність держави за створення такого рівня публічного порядку, стан якого забезпечував би оптимальні умови для їх реалізації.

Одним із підрозділів Національної поліції України, з якого власне і розпочалось реформування органів внутрішніх справ, є патрульна поліція, яка з метою забезпечення публічного порядку і безпеки, захисту прав громадян, а також безпеки дорожнього руху здійснює цілодобове патрулювання вулиць, а також першим реагує на виклики 102.

Чільне місце у діяльності патрульної поліції займає профілактична (превентивна) діяльність, окремим аспектам якої присвячено навчальний посібник.

РОЗДІЛ 1 ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОФІЛАКТИЧНОЇ (ПРЕВЕНТИВНОЇ) ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Співвідношення понять профілактика, попередження та превентивна діяльність.

Одним із повноважень поліції є профілактика (превенція) правопорушень, що полягає в цілеспрямованій діяльності підрозділів і служб поліції з метою виявлення, усунення і зниження негативного впливу чинників, що зумовлюють учинення кримінальних і адміністративних правопорушень, формування позитивного середовища соціалізації й коригування поведінки осіб, схильних до вчинення правопорушень.

Профілактика правопорушень здійснюється в рамках адміністративної діяльності поліції – підзаконної, цілеспрямованої виконавчо-розпорядчої діяльності уповноважених суб'єктів з організації та здійснення охорони публічного порядку, забезпечення публічної безпеки, запобігання адміністративним і кримінальним правопорушенням і припинення їх.¹

Необхідно зазначити, що у енциклопедичній літературі та тлумачних словниках термін профілактика ” (від грец. *prophylaktios* – запобіжний) розуміють у двох значеннях: по - перше, – це сукупність заходів, що запобігають виникненню (попередженню) й поширенню хвороб, сприяють охороні здоров'я населення;

по-друге, – це сукупність заходів, які запобігають передчасним поламкам та спрацюванню машин, механізмів тощо, відвертають аварії на виробництві, транспорті.²

Неоднозначно визначаються дефініції цих понять і в окремих нормативно-правових актах України. Так, у Законі України "Про попередження насильства в сім'ї" від 15 листопада 2001 року визначено, що попередження насильства в сім'ї - система соціальних і спеціальних заходів, спрямованих на усунення причин

¹ Школа С.М. Правові засади профілактичної роботи національної поліції України // Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції №3/2016,-129-132С.

² Тлумачний словник української мови <http://eslovnyk.com/>

і умов, які сприяють вчиненню насильства в сім'ї, припинення насильства в сім'ї, яке готується або вже почалося, притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні насильства в сім'ї, а також медико-соціальна реабілітація жертв насильства в сім'ї;

Разом з тим, у ст. 6. вказаного Закону відносно повноважень уповноважених підрозділів органів Національної поліції щодо попередження насильства в сім'ї { Назва статті 6 в редакції Закону N 599-VI (599-17) від 25.09.2008; із змінами, несеними згідно із Законами N 5462-VI(5462-17) від 16.10.2012, N 901-VIII (901-19) від 23.12.2015 } зазначено наступне:

- заходи щодо попередження насильства в сім'ї здійснюють уповноважені підрозділи органів Національної поліції, які: { Абзац перший частини першої статті 6 із змінами, внесеними згідно із Законом N 901-VIII (901-19) від 23.12.2015 } виявляють причини і умови, що сприяють проявам насильства в сім'ї, вживають у межах своїх повноважень заходів щодо їх усунення;

- беруть на профілактичний облік осіб, схильних до вчинення насильства в сім'ї, та проводять виховно-попереджувальну роботу з ними; відвідують сім'ї, члени яких перебувають на профілактичному обліку, за місцем їх проживання і проводять з ними профілактичну роботу;¹

Із назви зазначеної статті виходить, що попередження включає в себе профілактику.

Відповідно до Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», підрозділи, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, зобов'язані:

1) у межах своїх повноважень відповідно до законів, що становлять правову основу оперативно-розшукової діяльності, вживати необхідних оперативно-розшукових заходів щодо попередження, своєчасного виявлення і припинення злочинів та викриття причин і умов, які сприяють вчиненню злочинів, здійснювати профілактику правопорушень; { Статтю 7 доповнено пунктом 1 згідно із Законом N 2246-III (2246-14) від 18.01.2001; із

¹ Про попередження насильства в сім'ї: Закон України від 15.11.2001 р. // Відомості Верховної Ради України.- 2002.- № 10.- Ст. 70.

змінами, внесеними згідно із Законом N 4652-VI (4652-17) від 13.04.2012 } ¹

В Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції затвердженій наказом МВС України від 28.07.2017 року №650² зазначено, що превентивна (профілактична) робота ДОП - діяльність, передбачена законодавством України, що спрямована на попередження кримінальних та інших правопорушень, перевірку дотримання обмежень, установлених законом відносно осіб, які перебувають на превентивному обліку, здійснення поліцейського піклування;

Серед основних напрямів діяльності дільничних офіцерів поліції відповідно до інструкції - здійснення профілактичної роботи, спрямованої на запобігання вчиненню кримінальних та інших правопорушень.

Таким чином відомчий нормативний акт ототожнює поняття превенція та профілактика.

У юридичній літературі термін профілактика ” часто вживають, як синонім термінів “попередження ”, “припинення”, “запобігання”, “відвернення” тощо. Усі вказані терміни мають загальну змістовну діяльну основу, яка передбачає дії для недопущення якогось явища, події, вчинку. До того ж деякі з цих термінів мають різне функціональне значення та отримали на практиці окреме смислове навантаження ³

Разом з тим, існує думка науковців про те, що розрізнення цих понять є надуманим, таким, що суперечить буквальному змісту вказаних слів. Адже кожне з них за своїм змістом означає одне й те саме: чомусь запобігти, не допустити. Усі ці слова є взаємозамінними синонімами. Тому заходи рівнозначно можуть бути або попереджувальними, або профілактичними, або

¹ Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України //Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, N 22, ст.303 .

² Інструкція з організації діяльності дільничних офіцерів поліції: наказ МВС України від 28.07.2017 року №650

³ Закалюк А.П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: у 3 кн./А.П.Закалюк.-К:Ін Юре,2007.-Кн.1: Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки.-424с.

запобіжними, чи превентивними. Так само діяльність однаково може бути або попереджувальною, або профілактичною, або запобіжною, чи превентивною. Підвалини розмежування попереджувальної діяльності за рівнями, напрямками, видами має закладати аналіз її змісту, а не вживання в одних випадках терміна “попередження”, а в інших – профілактика¹.

Що стосується поняття слова превентивний то його походження від: (франц. *préventif*, від латів.(латинський) *praevenio* — випереджаю, запобігаю), застережливий, запобіжний, випереджаючий дії осоружної сторони.

Превенція – латинський словотвір. *Prae* – попереду, уперед, перед, бути раніше. *Verito* – повертати, обертати, звертати, перевертати, спрямовувати, бути зверненим кудись. *Praevenio* – випереджати, передчасно приходити. *Praeverto* (*prae* + *verto*) – випереджати, обганяти, перевершувати; попереджати, запобігати, заважати.²

В сучасному словнику іншомовних слів, превенція тлумачиться дещо по іншому. Пре... (лат. *prae* – попереду) – префікс, що означає передування. Превенція (лат. *praevenio* < *praevenio* – попереджую) – спеціальне запобігання. Превентивний (лат. *praevenitivus*) – запобіжний; той, що випереджає дії суперника³

У «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» превенція розглядається як запобігання злочинам⁴ В тлумачному словнику української мови слово превентивний трактується як попередження чогось, або запобігання чомусь.⁵ Таким чином, різні джерела дають схожі визначення словам «превенція» та «превентивний» з суттєвими ознаками цих понять, а саме «перед»,

¹ О. М. Джужа, Я. Ю. Кондратьєв, О. Г. Кулик, П. П. Михайленко та ін. ; за заг. ред. О. М. Джужа. – К. : Юрінком Інтер, 2002. – 416 с.

² Латинско-русский словарь / Составил А. М. Малинин. –М.: Государственное издательство иностранных и национальных словарей, 1961.-764 с.

³ Сучасний словник іншомовних слів / Уклали: О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк. – К. : Довіра, 2006. – 789 с.

⁴ Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2004. – 1440 с.

⁵ Тлумачний словник сучасної української мови / Укладачі Л. П. Коврига, Т. В. Ковальова, В. Д. Пономаренко. / За ред. доктора філолог. наук, проф. В. С. Калашника. – Харків : Белкар-книга, 2005. – 800 с.

«випередження», «попередження», «запобігання» тощо. Змістом поняття «превенція» є одна суттєва ознака – «перед», тобто будь-яка дія чи подія повинна передувати іншій, вона повинна випереджувати очікувані наслідки інших дій або подій. Сполучення з «перед» виражають часові відношення та уживаються для позначення: 1) випередження в чому - небудь; 2) для позначення того, що відбувається напередодні настання чого - не будь; 3) що відбувається напередодні чийх - не будь дій.¹ Синонімами слова «превентивний» є: запобіжний, профілактичний, попереджувальний.²

Таким чином обсяг поняття «превенція» можливо розглядати як складову випереджальних дій, які спрямовані на недопущення настання небажаних наслідків. Цілком очевидно, що «превенція» у своїй семантиці може бути заміненa термінами «попередження», «запобігання», «профілактика».

1.2. Профілактика правопорушень як складова адміністративної діяльності патрульної поліції.

Адміністративна діяльність поліції здійснюється шляхом цілеспрямованого впливу суб'єкта діяльності на її об'єкт. Вплив суб'єкта адміністративної діяльності на волю об'єкта здійснюється за допомогою різноманітних методів.

Методами адміністративної діяльності поліції є передбачені адміністративно-правовими нормами засоби, прийоми і способи, за допомогою яких поліція здійснює вплив на суспільні відносини з метою реалізації своїх правоохоронних завдань та функцій.

Найвагомішими серед зазначених методів є переконання та примус, які визнаються також універсальними і всеохоплюючими методами державного управління в цілому. Вони найширше застосовуються в усіх сферах управлінської діяльності, в тому числі у сфері протидії правопорушенням, і становлять систему

¹ Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2004. – 1440 с.

² Український лінгвістичний портал: Словники України on-line [електронний ресурс] / Український мовно-інформаційний фонд НАН України – Електрон. дані, 2012.-Режим доступу: <http://www.ulif.org.ua/UMIF>, вільний. – Заголовок з екрану. – укр. мова

засобів впливу держави (в особі її відповідних органів та посадових осіб) на свідомість і поведінку людей, є необхідною умовою нормального функціонування суспільства, будь-якого державного або громадського об'єднання, всього процесу управління. Адміністративний примус — це застосування відповідними суб'єктами до осіб, які не перебувають в їх підпорядкуванні, незалежно від волі і бажання останніх передбачених адміністративно-правовими нормами заходів впливу морального, майнового, особистісного та іншого характеру з метою охорони суспільних відносин, що виникають у сфері державного управління, шляхом попередження і припинення правопорушень, покарання за їх вчинення. Таке визначення характерне також для адміністративного примусу, який використовується в правоохоронній діяльності поліції. Поліція широко використовує заходи адміністративного примусу. Але їх застосування не є самоціллю, воно доповнює проведення виховних і організаційних заходів та здійснюється на засадах гласності і суворого додержання вимог законодавства, охорони прав громадян, підприємств та організацій.

Основним (визначальним) методом діяльності поліції щодо забезпечення правопорядку є метод переконання. Сутність його полягає у впливі на свідомість та поведінку людей з метою формування у них правильних переконань, розуміння необхідності добровільно і сумлінно виконувати вимоги закону та інших правових норм, а зміст становить комплекс різноманітних конкретних заходів і засобів такого впливу.

В практичній діяльності поліції цей метод реалізується в різних формах (превентивні поліцейські заходи):

- а) правове виховання;
- б) постійне інформування населення про стан правопорядку і боротьби із злочинністю;
- в) агітаційно-роз'яснювальна робота серед населення;
- г) критика антигромадських проявів;
- д) застосування заходів заохочення;

е) робота з правопорушниками, особами з так званих груп ризику;

є) поширення і популяризація передового досвіду в боротьбі з порушеннями громадського порядку.¹

Профілактика правопорушень є одним із засобів забезпечення соціальної справедливості. Її основною метою є запобігання скоєнню правопорушень, усунення причин і умов, які їм сприяють. Ефективність соціально-управлінської діяльності суб'єктів профілактики зумовлена системою внутрішніх правових зв'язків та передбачає профілактику злочинності, профілактику адміністративних правопорушень, профілактику цивільних правопорушень тощо²

Профілактика правопорушень передбачена рядом спеціальних законів України, зокрема Законами “Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі”, “Про попередження насильства в сім'ї”, “Про соціальну адаптацію осіб, які відбували покарання у виді обмеження волі на певний строк” та іншими.

Так, у ст.1 закону України “Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі” зазначено, що Адміністративний нагляд - це система тимчасових примусових профілактичних заходів спостереження і контролю за поведінкою окремих осіб, звільнених з місць позбавлення волі, що здійснюються органами Національної поліції. { *Стаття 1 із змінами, внесеними згідно із Законом N 901-VIII (901-19) від 23.12.2015* }.

У ст.2 вказаного закону зазначено, що адміністративний нагляд встановлюється з метою запобігання вчиненню злочинів окремими особами, звільненими з місць позбавлення волі, і здійснення виховного впливу на них.³

¹ О.М. Бандурка, О.І. Безпалова, О.В. Джафарова та ін. Адміністративна діяльність поліції у питаннях та відповідях. Навчальний посібник.-Харків, 2017,-124с.

² Личенко І.О. Адміністративно-деліктні аспекти захисту права власності: монографія / І.О. Личенко. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2011. – 216 с.

³ Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі/Закон України (*Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, N 52, ст.455*)

У Положенні про профілактику правопорушень, пов'язаних із здійсненням службової діяльності працівниками Державної міграційної служби України, затвердженого наказом МВС України від 25.05.2012 №452 зазначено, що профілактика правопорушень - система організаційних, правових і виховних заходів, спрямованих на попередження та усунення причин і умов, що сприяють учиненню працівниками ДМС України протиправних дій, пов'язаних із здійсненням їх службової діяльності.¹

Науковці пропонують розглядати поняття профілактики у вузькому, і в широкому значенні слова. Так, у широкому значенні слова профілактика - це недопущення конкретних злочинів, упередження окремих членів суспільства від здійснення ними правопорушень та протиправних діянь, що є злочинами. Це діяльність щодо недопущення порушень норм права, зокрема, кримінального права (кримінального законодавства). У цьому значенні в зміст профілактики входить і правоохоронна діяльність.

У вузькому значенні слова під профілактикою можна розуміти діяльність, по-перше, з виявлення причин правопорушень, умов і обставин, що сприяють їх здійсненню; по - друге, з виявлення осіб, здатних вчинити правопорушення (з огляду на їх антигромадську спрямованість), і проведення з ними необхідних заходів, що стримають їх від здійснення правопорушень. У сукупності ці два поняття утворюють єдине поняття «профілактика правопорушень»².

А. А. Трофімчук до основних видів профілактики правопорушень відносить профілактику випередження, спрямовану на попередження виникнення протиправних явищ і процесів у суспільному житті; профілактику обмеження, що перешкоджає поширенню протиправних об'єктів на тих чи інших рівнях суспільства, детермінації окремих видів правопорушень та формуванню типових рис різних категорій правопорушників;

¹ Положення про профілактику правопорушень, пов'язаних із здійсненням службової діяльності працівниками Державної міграційної служби України, наказ МВС України від 25.05.2012 №452 <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0944-12>

² Данчул О.С. Профілактика адміністративних правопорушень державною служби охорони при МВС України: Дис.канд.юрид.наук

профілактику усунення – таку діяльність суб'єктів, яка зменшує протиправні об'єкти і попереджує нову активізацію їхньої дії; профілактику захисту – сукупність заходів, що здійснюються з метою ліквідації умов, які сприяють вчиненню правопорушень.¹

Як слушно зазначив О. М. Ключев, профілактика правопорушень - це методологічно складне суспільне явище, що пояснюється наступним:

по-перше, профілактика – багаторівнева система заходів що проводиться державними, недержавними органами та установами, громадськими формуваннями та окремими громадянами для мінімізації дії або нейтралізації причин, що породжують правопорушення або сприяють їх вчиненню.

по-друге, профілактика правопорушень - це особливий вид соціального управління, що має за мету зниження інтенсивності процесів детермінації правопорушень, нейтралізацію дії її причин та умов для обмеження правопорушень до соціально прийнятого рівня.

по-третє, профілактика правопорушень - це різноманітна за формами діяльність, яка спрямована на пошук шляхів, засобів та інших можливостей ефективного впливу на правопорушення.

по-четверте, профілактика правопорушень - це вплив держави, суспільства та їх інститутів на негативні сторони соціального буття з метою усунення, послаблення та нейтралізації причин вчинення протиправних дій та умов, що сприяють їм.

по-п'яте, профілактика правопорушень - це інтегрована, багаторівнева взаємодія та взаємозалежність елементів системи, яка створена для здійснення функцій боротьби із протиправними вчинками.²

Профілактика адміністративних правопорушень відрізняється від інших видів соціального управління рядом ознак.

¹ Трофімчук А. А. Профілактика адміністративних правопорушень у сфері виготовлення, гуртової та роздрібною торгівлі аудіовізуальною продукцією : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / А. А. Трофімчук. – Л., 2009. – 18 с. – С. 12.

² Ключев О.М. Сутність та місце профілактичних заходів у правоохоронній діяльності/О.М.Ключев: Право і Суспільство № 6 / 2013.-С.- 195-197

По-перше, це діяльність в результаті якої досягаються певні наслідки у вигляді укріплення правопорядку і громадської безпеки усвідомленими діями суб'єктів управління.

По-друге, специфіка мети профілактики правопорушень, полягає у зниженні інтенсивності неправомірної поведінки осіб.

По-третє, профілактика являє собою цілісну систему, основою якої є адміністративно-правові норми, які регламентують цю діяльність.

Загальні заходи щодо попередження протиправної поведінки реалізуються при здійсненні системи соціальних заходів, спрямованих на усунення негативного впливу об'єктивних і суб'єктивних факторів при вчиненні проступків деліквентами.¹

Профілактика правопорушень – обов'язкова діяльність органів державної влади, місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, у тому числі громадських організацій, спрямована на виявлення та усунення причин і умов, які сприяють учиненню правопорушень, а також виявлення осіб, схильних до вчинення правопорушень, та застосування заходів до їх виправлення.

Профілактична діяльність Національної поліції різноманітна за своєю природою. Тому необхідно виділити види та підвиди такої діяльності.

На підставі аналізу законодавства України, яким регламентується профілактика правопорушень Національною поліцією, можемо залежності від об'єкту впливу класифікувати профілактичну діяльність на такі види:

1) загальна профілактика, що здійснюється органами поліції в загальнодержавному або регіональному масштабі;

2) профілактика спеціальної спрямованості, яка має направленість на попередження вчинення окремих видів правопорушень або їх вчинення окремими групами осіб (неповнолітніми, особами, які раніше скоювали правопорушення або злочини тощо);

¹ Сопільник Л.І. Поняття і характеристика профілактики правопорушень у сфері дорожнього руху/ Л.І. Сопільник. – С.8-13.Режим доступу: file:///D:/Downloads/Nzlubp_2012_9_4.pdf

3) індивідуальна профілактика правопорушень (профілактичний облік осіб, адміністративний нагляд за конкретними особами, звільненими з місць позбавлення волі та ін.).

Загальна профілактика – заходи, спрямовані на виявлення причин і умов, що сприяють учиненню правопорушень на всій території України, у її окремому регіоні, галузі господарства, стосовно частини населення чи групи осіб, а також на підприємстві, в установі чи організації незалежно від форм власності.

До заходів загальної профілактики правопорушень належать:

- роз'яснення положень законодавства України;
- профілактична перевірка;
- профілактичний припис, подання, постанова;
- повідомлення про невиконання профілактичного припису;
- інформування населення про стан правопорядку, засоби та методи захисту громадян і власності від правопорушень;
- профілактична допомога.

Розглянемо сутність кожного із зазначених заходів

Роз'яснення положень законодавства України.

Суб'єкти профілактики правопорушень, у межах своєї компетенції, ведуть серед населення, окремих його категорій, посадових осіб підприємств, організацій, установ роботу з роз'яснення положень законодавства України, у тому числі з питань профілактики правопорушень, віктимологічної профілактики, зокрема щодо необхідності виявлення й усунення причин і умов, які сприяють учиненню правопорушень, відповідальності за протиправні діяння, а також уживають заходів із своєчасного виявлення осіб, які, виходячи з їх поведінки, під впливом певних причин та умов можуть стати потерпілими від правопорушення.

Профілактична перевірка.

У разі отримання достатніх відомостей про наявність причин і умов, що можуть сприяти вчиненню правопорушень, на підставі відповідних рішень працівниками правоохоронних органів проводиться профілактична перевірка. До участі в ній залучаються

фахівці, а в разі необхідності – представники громадських організацій.

Службові особи підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності, на яких проводиться профілактична перевірка, зобов'язані надати особам, що проводять перевірку, можливість оглянути територію, приміщення, ознайомитися з необхідними документами, матеріалами, дати пояснення з питань, які стосуються перевірки.

Службові особи, які проводять профілактичну перевірку, зобов'язані діяти в межах повноважень і з дотриманням вимог щодо охорони інформації. Втручання цих осіб у господарську та іншу діяльність підприємств, установ та організацій, на яких проводиться профілактична перевірка, забороняється.

За результатами профілактичної перевірки орган, за рішенням якого вона проводилася, надсилає керівникові підприємства, установи, організації, де виявлено причини й умови, що сприяють учиненню правопорушень, профілактичний припис, подання чи постанову. У профілактичному приписі, поданні чи постанові визначаються заходи щодо усунення причин та умов, що сприяють учиненню правопорушень, і термін їх виконання.

Профілактичний припис, подання, постанова.

Профілактичні приписи, подання чи постанови є обов'язковими для виконання. Органи дізнання, досудового слідства, прокурор та суд уживають заходів до усунення причин і умов, що сприяють учиненню правопорушень, у межах та на підставі кримінально-процесуального законодавства України. .

Повідомлення про невиконання профілактичного припису, подання чи постанови.

Орган, що склав профілактичний припис, подання чи постанову, у разі їх невиконання, виконання не в повному обсязі або з порушенням визначених приписом, поданням чи постановою заходів здійснює контроль щодо забезпечення виконання цих заходів відповідним підприємством, установою, організацією, повідомляє про незадовільний стан профілактики правопорушень

орган внутрішніх справ, на території обслуговування якого знаходиться зазначене підприємство, установа, організація.

Особи, винні в невиконанні чи неналежному виконанні профілактичного припису, подання чи постанови, притягаються до передбаченої законом адміністративної або дисциплінарної відповідальності.

Інформування населення про стан правопорядку, засоби та методи захисту громадян і власності від протиправних посягань

Інформація про стан правопорядку в Україні та в її адміністративно-територіальних одиницях доводиться до населення через засоби масової інформації.

Суб'єкти профілактики правопорушень інформують населення про засоби та методи захисту від протиправних посягань шляхом проведення бесід, виступів у пресі, по радіо й телебаченню, видання спеціальних посібників, плакатів тощо. Засоби масової інформації використовуються також з метою поліпшення правового виховання населення, формування здорового способу життя.

Профілактична допомога.

Надання суб'єктами профілактики правової допомоги населенню включає в себе створення пунктів допомоги знедоленим, центрів реабілітації та ре соціалізації осіб, звільнених з місць позбавлення волі, роз'яснення небезпеки віктимологічної поведінки та адекватних дій в умовах, що сприяють учиненню правопорушень, ініціативне надання послуг із захисту та охорони майна всіх форм власності на основі укладення письмових договорів, надання юридичної допомоги населенню та громадським об'єднанням.

Індивідуальна профілактика правопорушень – система спеціальних заходів щодо конкретних осіб, які не скоїли протиправних діянь, але знаходяться в несприятливих умовах і під їх впливом можуть учинити такі дії, ведуть анти суспільний спосіб життя, скоюють правопорушення, характеризуються формуванням умислу і мотиву на вчинення правопорушень, підготовкою

конкретного правопорушення, учинили замах на злочин, але не довели його до кінця, скоїли злочин і можуть допустити рецидив.

До заходів індивідуальної профілактики правопорушень слід віднести:

- профілактичну бесіду;
- роз'яснення законодавства;
- усне попередження про неприпустимість протиправних дій;
- офіційне попередження про неприпустимість учинення насильства в сім'ї;
- офіційне застереження про неприпустимість протиправної поведінки;
- профілактичний облік;
- адміністративний нагляд органів внутрішніх справ;
- соціальний патронаж осіб, які відбували покарання у вигляді обмеження волі або її позбавлення на певний строк та осіб анти суспільної спрямованості.

Застосування заходів індивідуальної профілактики несумісне з приниженням честі й гідності особи, а також не тягне правових наслідків, за винятком передбачених законодавством.

Охарактеризуємо кожний із перелічених заходів індивідуальної профілактики.

Профілактична бесіда.

Профілактична бесіда проводиться за наявності інформації про те, що особа вчинила протиправні дії, з метою роз'яснення суспільної небезпечності та усного попередження про неприпустимість протиправних і антигромадських дій, що посягають на громадський порядок і громадську безпеку, а також на встановлений порядок управління. Для цього особа викликається до відповідного правоохоронного органу чи Служби безпеки України за місцем проживання або роботи (служби).

Роз'яснення та усне попередження має характер заходу індивідуальної профілактики, якщо воно зроблене службовою особою органу, яка має відповідні повноваження, із складанням про це письмової довідки.

У разі неявки правопорушника без поважних причин до органу поліції за викликом для роз'яснення суспільної небезпечності поведінки та усного попередження про неприпустимість протиправних і антигромадських дій, його може бути піддано приводу.

Поважними причинами неявки визнаються несвоєчасне одержання повістки, хвороба чи інші обставини, що практично позбавляють можливості своєчасно прибути за викликом.

Привід здійснюється в денний час, за мотивованою постановою, затвердженою начальником органу, який має намір роз'яснити суспільну небезпечність поведінки та усно попередити про неприпустимість протиправних і антигромадських дій, або його заступником чи начальником територіального підрозділу цього органу. Постанова про привід оголошується особі, щодо якої він має бути застосований.

Офіційне попередження про неприпустимість учинення насильства в сім'ї.

Офіційне попередження про неприпустимість учинення насильства в сім'ї виноситься члену сім'ї відповідно до статті 10 Закону України “Про попередження насильства в сім'ї.”

Офіційне застереження про неприпустимість протиправної поведінки .

Особі, до якої двічі протягом року було застосовано адміністративне стягнення за вчинення правопорушення, що посягає на публічну безпеку та порядок, а також установлений порядок управління, правоохоронним органом за місцем проживання цієї особи може бути оголошено офіційне письмове застереження про неприпустимість протиправної поведінки та можливі заходи профілактичного впливу.

Офіційне застереження оголошується начальником відповідного правоохоронного органу або його заступником, начальником територіального підрозділу цього органу, і оформляється протоколом, який підписується правопорушником та посадовою особою, що оголошує офіційне письмове застереження.

У разі відмови правопорушника від підписання протоколу в ньому робиться відповідний запис.

У разі неявки правопорушника без поважних причин до правоохоронного органу за викликом для оголошення офіційного письмового застереження його може бути піддано приводу в порядку, передбаченому законодавством.

Профілактичний облік і здійснювані у зв'язку з цим заходи

Профілактичний облік становить систему передбачених чинним законодавством заходів суб'єктів профілактики, спрямованих на усунення причин та умов, за наявності яких може бути вчинено правопорушення.

Необхідність узяття на профілактичний облік осіб у кожному випадку визначається індивідуально, з урахуванням характеру проступку, поведінки особи щодо наміру продовження антигромадських дій.

Для систематичного і цілеспрямованого здійснення заходів індивідуальної профілактики щодо особи, поведінка якої свідчить про реальну можливість учинення нею правопорушення, така особа підлягає взяттю на профілактичний облік.

Профілактичний облік в органах поліції здійснюється відповідно до Законів України “Про Національну поліцію”, “Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі”, “Про попередження насильства в сім'ї” та “Про органи і служби у справах неповнолітніх та спеціальні установи для неповнолітніх”.

На профілактичний облік в органах поліції може бути взято особу віком не менше 11 років. Рішення про взяття на облік особи віком від 11 до 16 років приймається за участю ювенальної поліції за місцем проживання особи. Узяття на профілактичний облік неповнолітнього може бути оскаржене його батьками або законними представниками, опікунами чи піклувальниками.

На профілактичний облік в органах поліції беруться особи:

- вчинили двічі протягом року адміністративні правопорушення, за які згідно із законом може бути призначено покарання у вигляді адміністративного арешту, або особи, що вчинили адміністративне

правопорушення після оголошення офіційного застереження про неприпустимість протиправної поведінки;

- відносно яких є інформація, що вони можуть вчинити злочин та відносно яких відповідні органи застосували заходи запобігання;

- злочинна діяльність яких була припинена і які не були засуджені до кримінального покарання;

- звільнені з місць позбавлення волі, ті, що відбули покарання за злочин, з яких - судимість не знято або не погашено у встановленому законом порядку; - засуджені за вчинення злочину умовно або до міри покарання, не пов'язаної з позбавленням волі, а також звільнені від покарання та його відбування; знаходилися на лікуванні від алкоголізму і наркоманії в спеціальних наркологічних закладах;

- були визнані в установленому порядку хронічними алкоголіками або зловживають спиртними напоями;

- двічі притягувалися до адміністративної чи іншої відповідальності за розпиття спиртних напоїв або появи у п'яному вигляді в громадських місцях, що допускають на ґрунті пияцтва інші порушення громадського порядку чи правил громадського співжиття;

- були визнані в установленому порядку наркоманами, токсикоманами або вживають наркотичні речовини без призначення лікаря;

- психічно хворі, які є суспільно небезпечними і перебувають на спеціальному обліку в закладах охорони здоров'я ;

- вчиняють насильство в сім'ї;

- відносно яких здійснюється адміністративний нагляд;

- батьки або особи, які їх замінюють, котрі не виконують обов'язків щодо виховання і навчання дітей і своєю протиправною поведінкою сприяють вчиненню ними правопорушень.

На профілактичний облік ставляться неповнолітні:

- засуджені за вчинення злочину умовно або до міри покарання, не пов'язаної з позбавленням волі, а також звільнені від покарання та його відбування; вчинили суспільно небезпечне діяння до

досягнення віку кримінальної відповідальності; звільнені з місць позбавлення волі;

- повернулися з закритих спеціальних навчально-виховних закладів;

- вчинили правопорушення, що тягне застосування заходів адміністративного стягнення;

- зловживають спиртними напоями, вживають наркотичні чи інші хімічні речовини без призначення лікаря.

Питання про зняття особи з профілактичного обліку розглядається на підставі висновку посадової особи, яка здійснює цей облік. У зазначеному висновку повинні міститися посилання на обставини, що свідчать про істотне зменшення ймовірності вчинення особою правопорушення.

Профілактичний облік передбачає створення та ведення відповідних комп'ютерних інформаційних систем правоохоронних органів України.

З метою запобігання вчиненню правопорушень особою, узятою на профілактичний облік, за винятком осіб, що знаходяться під адміністративним наглядом органів поліції, здійснюються наступні заходи:

- контроль за поведінкою такої особи за місцем роботи та проживання, у тому числі шляхом нагляду за нею безпосередньо працівником органу, у якому вона перебуває на обліку (уключаючи відвідання з 8.00 до 22.00), збирання відомостей про вчинені нею правопорушення за даними правоохоронних органів, припинення правопорушення та інших антигромадських учинків, профілактичний вплив на неї за їх учинення, організація впливу з боку громадськості у зв'язку з такими вчинками;

- профілактично-виховний вплив на особу, яка перебуває на обліку, з метою її виправлення, запобігання протиправним учинкам, роз'яснення відповідальності за них;

- виявлення й усунення криміногенних чинників у сімейному, побутовому, дозвільному та іншому мікросередовищі, профілактичний вплив, спрямований на попередження та

припинення антигромадських зв'язків, інших негативних впливів, що сприяють формуванню протиправних намірів;

- надання допомоги особі, яка перебуває на обліку, у працевлаштуванні, вирішенні конфліктних ситуацій, направлення на лікування, у тому числі від алкоголізму, наркоманії, психічної патології тощо;

- притягнення за протиправну поведінку до адміністративної або дисциплінарної відповідальності, передбаченої законодавством України.

Здійснення адміністративного нагляду органами поліції.

Установлення, здійснення та припинення адміністративного нагляду органами поліції проводиться відповідно до Закону України “Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі”.

Соціальний патронаж осіб, які відбували покарання у вигляді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк та осіб анти суспільної спрямованості.

Соціальний патронаж осіб, які відбували покарання у вигляді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк, здійснюється відповідно до Закону України “Про соціальну адаптацію осіб, які відбували покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк”. Аналогічні заходи проводяться і відносно осіб анти суспільної спрямованості, які їх потребують.¹

Індивідуальна профілактична діяльність характеризується такими ознаками:

- 1) здійснюється обмеженою групою спеціалізованих суб'єктів – органами поліції (їх спеціальними підрозділами), соціальними працівниками, вихователями та педагогами, психологами, які працюють в шкільних та позашкільних закладах для дітей та підлітків та ін.;

- 2) об'єктом профілактичного впливу виступає поведінка конкретної особи, яка за висновком уповноваженого органу або

¹ Проект Закону «Про профілактику правопорушень» : від 14.06.2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cv.court.gov.ua/tu26/6/2358>.)

посадової особи схильна до вчинення правопорушень внаслідок дії на неї несприятливих факторів зовнішнього середовища;

3) в систему профілактичних заходів цього виду входять ті, що як правило, мають пряму та безпосередню дію, можуть включати певні обмеження особистої свободи та елементи втручання в особистісно-вольову сферу людини.

Спеціальна профілактика правопорушень – це діяльність, яка:

1) спрямована на попередження конкретного виду правопорушень (наприклад, в сфері дорожнього руху) або профілактики правопорушень серед певної групи громадян (підлітків, осіб, раніше засуджених та ін.);

2) здійснюється, як правило, суб'єктами спеціальної кваліфікації, для яких даний вид діяльності є основним;

3) застосовується більш вузька та спеціалізована система профілактичних заходів, які розроблені спеціально для попередження відповідних груп правопорушень.

Загальну профілактику та профілактику спеціальної спрямованості, що здійснюється Національною поліцією, можна поділити на підвиди.

Так, в системі загальної профілактичної діяльності Національної поліції України можна виокремити такі підвиди:

- загальнодержавна профілактика правопорушень;
- регіональна профілактика правопорушень;
- місцева профілактика правопорушень.

За видами правопорушень профілактику спеціальної спрямованості Національної поліції можна класифікувати на такі підвиди:

- профілактика правопорушень в сфері забезпечення безпеки дорожнього руху;
- профілактика правопорушень, що посягають на публічну безпеку та порядок;
- профілактика правопорушень, що посягають на власність;
- профілактика корупційних правопорушень;
- профілактика правопорушень у сфері службової діяльності в органах поліції;

– профілактика інших видів правопорушень.

За групами осіб, на яких спрямований профілактичний вплив Національної поліції України, спеціальну профілактику можна поділити на такі підвиди:

- профілактика правопорушень серед неповнолітніх;
- профілактика правопорушень серед осіб, схильних до їх вчинення;
- профілактика насильства в сім'ї;
- профілактика правопорушень серед особового складу органів поліції України;
- профілактика правопорушень серед осіб, які раніше скоювали злочини або правопорушення.¹

Підводячи підсумок щодо профілактики правопорушень як складової адміністративної діяльності поліції слід зазначити, що профілактика правопорушень як напрям діяльності патрульної поліції – це система поліцейських заходів та повноважень, методів та способів їх реалізації, що здійснюються з метою попередження вчинення правопорушень або попередження чи зменшення їх негативних наслідків, зниження рівня правопорушень в державі та в окремих регіонах, забезпечення високого рівня публічної безпеки та порядку.

1.3. Нормативно-правове регулювання профілактичної (превентивної) діяльності.

У сфері протидії адміністративним правопорушенням завдання поліції існують невіддільно від законодавства та інших нормативно – правових актів які утворюють правову основу регулювання зазначеної діяльності поліції.

Правові акти, зокрема у сфері профілактики правопорушень визначають завдання та заходи щодо запобігання їм, порядок, форми й методи вчинення цієї діяльності, функції різних її суб'єктів, координацію та взаємодію між ними, тощо. Закони й інші нормативні акти забезпечують відповідальність

¹ Фелик В.І.Класифікація видів профілактичної діяльності Національної поліції України/ В.І. Фелик//ФП. – 2016. – №4. – С.312-316.

уповноважених осіб за виконання своїх обов'язків, суворе дотримання особистих і майнових прав, законних інтересів громадян і установ, які потрапляють у сферу профілактики правопорушень.

Існує декілька рівнів у системі нормативно-правових актів, що окреслюють організаційно-правові питання щодо профілактики адміністративних правопорушень, залежно від їхньої юридичної сили, змісту, дії в просторі, часі та за колом осіб, а саме:

1) міжнародно-правові акти, які стали частиною національного законодавства, оскільки ратифіковані Верховною Радою України; Відповідно до ст.9 Конституції України чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. Серед таких міжнародно-правових актів, які стали керівними документами як при підготовці Закону України «Про національну поліцію» так безпосередньої практичної діяльності поліції є Рекомендації Комітету Міністрів державам-учасницям Ради Європи «Про Європейський кодекс поліцейської етики», ухвалений комітетом Міністрів 19 вересня 2001 р. на 765-му засіданні заступників міністрів в якому зокрема зазначено, що основними цілями поліції в демократичному суспільстві, заснованому на верховенстві права, є:

- підтримка публічного спокою, забезпечення права і порядку в суспільстві;
- захист і дотримання основоположних прав і свобод особи, закріплених, зокрема, в Європейській конвенції про права людини;
- запобігання та подолання злочинів;¹
- виявлення злочинів;
- надання допомоги і послуг суспільству¹

У Кодексі поведінки службовців органів правопорядку(затверджений резолюцією Генеральної Асамблеї

¹ Рекомендація Rec (2001) 10 Комітету Міністрів державам-учасницям Ради Європи «Про Європейський кодекс поліцейської етики»¹ (Ухвалена Комітетом міністрів 19 вересня 2001 на 765-му засіданні заступників міністрів.// Електронний ресурс]. —Режим доступу: <http://polis.osce.org/library/f/2687/1492/CoE>.

ООН № 34/169 від 17 грудня 1979 року) зазначено, що службовці органів правопорядку повинні завжди виконувати обов'язки, покладені на них законом, служачи суспільству та захищаючи всіх людей від протиправних діянь, відповідно до високого рівня відповідальності, якої вимагає їх професія.¹

Відповідно до Резолюції Парламентської Асамблеї Ради Європи № 690 (1979) про «Декларацію про поліцію» - поліцейські сили є публічною службою, створеною відповідно до закону, яка повинна нести відповідальність за підтримання та забезпечення правопорядку. Офіцер поліції повинен виконувати свої обов'язки, покладені на нього законом, захищаючи своїх співгромадян і суспільство від насильства, хижих та інших шкідливих дій, визначених законом.²

2) Конституція України - нормативний акт вищої юридичної сили, політико-правовий за своєю сутністю, що визначає найбільш важливі аспекти протидії правопорушенням, захисту прав, свобод громадян, забезпечення правопорядку тощо.

Відповідно до ст.3 Конституції людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю.

Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

Основні положення, що регулюють діяльність правоохоронних органів у профілактиці злочинів, записані у Конституції України. Таку правову основу мають статті 21-68 Конституції України, у яких сформований обов'язок держави захищати життя, здоров'я, честь, гідність, власність, закони, поважати права й законні інтереси громадян.

¹ Кодекс поведінки службовців органів правопорядку(затверджений резолюцією Генеральної Асамблеї ООН № 34/169 від 17 грудня 1979 року.// [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_282.

² Резолюція Парламентської Асамблеї Ради Європи № 690 (1979) «Про Декларацію про поліцію»/ http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_803

Наприклад, при здійсненні профілактичних заходів, за ст. 28 Конституції, неприпустиме приниження гідності особистості, а у ст. 30 зазначено: "...не допускається проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку інакше як за вмотивованим рішенням суду". Згідно зі ст. 41 Конституції України, " конфіскація майна може бути застосована виключно за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, встановлених законом". Отже, у Конституції України визначаються загальна спрямованість і стратегія органів поліції щодо профілактики правопорушень.

3) закони України, в тому числі кодифіковані, наприклад КУпАП, які визначають організаційні засади профілактичної роботи.

Відповідно до ст.1 закону України «Про Національну поліцію» - Національна поліція – це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Діяльність поліції спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України згідно із законом.

За законом України від 17.03.2011 № 3166-VI «Про центральні органи виконавчої влади»¹ систему центральних органів виконавчої влади складають міністерства України та інші центральні органи виконавчої влади. Система центральних органів виконавчої влади є складовою системи органів виконавчої влади, вищим органом якої є Кабінет Міністрів України.

Центральні органи виконавчої влади утворюються для виконання окремих функцій з реалізації державної політики.

Основними завданнями центральних органів виконавчої влади є такі:

- надання адміністративних послуг;
- здійснення державного нагляду (контролю);
- управління об'єктами державної власності;

¹Про центральні органи виконавчої влади: закон України від 17.03.2011 № 3166-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2011. – № 38. – ст.385

– внесення пропозицій щодо забезпечення формування державної політики на розгляд міністрів, які спрямовують та координують їх діяльність;

– здійснення інших завдань, визначених законами України.

Згідно із схемою спрямування і координації діяльності центральних органів виконавчої влади Кабінетом Міністрів України через відповідних членів Кабінету Міністрів України, затвердженою постановою Кабміну України від 10.09.2014 № 442, Національна поліція належить до центральних органів виконавчої влади.

Відповідно до зазначеного закону завданнями поліції є надання поліцейських послуг у сферах:

- 1) забезпечення публічної безпеки і порядку;
- 2) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави;
- 3) протидії злочинності;
- 4) Укази Президента України.

В Указі Президента України №92/2016 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 березня 2016 року "Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України" зазначається, що метою розвитку Міністерства внутрішніх справ України на сучасному етапі є його становлення як головного органу в системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сферах:

забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку, а також надання поліцейських послуг;

захисту державного кордону України та охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні;

цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності;

міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, а також біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів¹.

5) підзаконні нормативні акти, що передбачають форми й методи, порядок роботи підрозділів поліції як суб'єктів профілактики адміністративних проступків.

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 877 «Про затвердження Положення про Національну поліцію» - Національна поліція є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ і який реалізує державну політику у сферах забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Основними завданнями Національної поліції відповідно до Положення є:

1) реалізація державної політики у сферах забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку;

2) внесення на розгляд Міністра внутрішніх справ пропозицій щодо забезпечення формування державної політики в зазначених сферах;

3) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги².

Серед наказів МВС України які регламентують здійснення превентивної діяльності слід назвати наступні: наказ МВС України «Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення» від 06 листопада 2015 р. №

¹ Указ Президента України №92/2016 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 березня 2016 року "Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України <http://www.president.gov.ua/documents/922016-19832>.

² Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 877 «Про затвердження Положення про Національну поліцію» <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248607704>

1376.¹ Наказ МВС України «Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі» від 07 листопада 2015 р. № 1395², Наказ МВС України «Про затвердження Інструкції про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події» від 06 листопада 2016 р. № 1377³

Наказ Національної поліції від 06.10.2015 №73 про затвердження Положення «Про Департамент патрульної поліції» в якому зазначено, що Департамент патрульної поліції та його структурні підрозділи служать суспільству, є політично нейтральними. Концепція «поліція та громада» становить основу діяльності патрульної поліції⁴.

¹ Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення : наказ МВС України від 06 листопада 2015 р. № 1376 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1496-15>).

² Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі : наказ МВС України від 07 листопада 2015 р. № 1395 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1408-15>).

³ Про затвердження Інструкції про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події : наказ МВС України від 06 листопада 2016 р. № 1377 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1498-15>.

⁴ Про внесення змін до наказу Національної поліції від 06 листопада 2015 року № 73,- Наказ Національної поліції України від 18.11.2015 №96

РОЗДІЛ 2 ПАТРУЛЬНА ПОЛІЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

2.1. Поняття поліцейської діяльності

Стратегічними напрямками діяльності поліції визнано превенцію (роз'яснювально-превентивну діяльність) та інтервенцію (застосування легітимних заходів примусу). Разом з тим, суспільно орієнтована діяльність не передбачає увільнення персоналу поліції від виконання класичних завдань, а саме: оперативного реагування на вчинені правопорушення; контролю над злочинністю; вжиття процесуальних заходів на стадії досудового розслідування; надання ефективної допомоги особам, яким загрожує безпосередня небезпека; надання іншої допомоги населенню в умовах відсутності безпосередньої загрози. Водночас слід підкреслити, що перспектива поступального розвитку поліції (міліції) полягає у сприйнятті концепції проактивної діяльності, що передбачає пріоритетність реалізації прогностично - превентивної функції і дає можливість цілеспрямовано впливати на сферу охорони правопорядку.

Концепція проактивної діяльності сприяє перегляду ієрархії форм виконання службових чинностей службовцями поліції.

До проактивних форм діяльності поліції доцільно віднести реалізацію системних практичних заходів у рамках цільових поліцейських превентивних програм, налагодження партнерської взаємодії з населенням, створення у громадських місцях поліцейських офісів (міні-дільниць), залучення членів територіальних громад до участі у заходах з охорони публічного порядку, особливо забезпечення пішого патрулювання з метою підвищення щільності поліцейських сил і досягнення «ефекту присутності», а також виявлення та артикуляції існуючих проблем і пошуку оптимальних шляхів їх вирішення.

Проактивна діяльність можлива за наявності суспільної довіри до поліції, що може бути поглиблена у контексті реалізації комплексних державних заходів, спрямованих на викорінення правового нігілізму, упорядкування інфраструктури населених

пунктів, розробки і впровадження цільових національних і регіональних (локальних) проектів тощо.

Проактивна діяльність поліції безпосереднім чином впливає на рівень відчуття безпеки населення, що в провідних європейських державах визнано одним з основоположних критеріїв оцінки ефективності діяльності поліції як спеціалізованого інституту виконавчої влади, покликаною здійснювати превенцію правопорушень, а також виявляти і нейтралізувати загрози для публічної безпеки та порядку. Відчуття безпеки зумовлено рівнем розвитку суспільства, ефективністю діяльності правоохоронних органів, рівнем правової культури та домінуючою системою цінностей¹.

Структурним підрозділом Національної поліції є патрульна поліція, яка увібрала в себе завдання не тільки із запобігання кримінальним, адміністративним правопорушенням, попередження, виявлення та припинення кримінальних та адміністративних правопорушень, випадків насильства у сім'ї, виявлення причин і умов, що сприяють їх учиненню, а й із забезпечення безпеки дорожнього руху, організації контролю за дотриманням законів, інших нормативно - правових актів з питань безпеки дорожнього руху. Отже, значна частина діяльності патрульної поліції за своєю суттю є адміністративно - юрисдикційною. Вона здійснюється у сфері охорони публічного порядку та безпеки, а також забезпечення безпеки дорожнього руху².

Адміністративно - юрисдикційній діяльності притаманні такі функції: охоронна, виховна, регулятивна та превентивна, які відображають сутність і зміст адміністративно-юрисдикційної діяльності правоохоронних органів. Так, охоронна функція адміністративно - юрисдикційної діяльності поліції реалізується під час вирішення справ про правопорушення, застосування

¹ Проневіч О.С. Проактивна діяльність поліції(міліції) як складова сучасної парадигми охорони правопорядку/ О.С.Проневіч// ФП.-2011.-№3.-С. 639-643.

² Гаркуша В.В.Адміністративно-правовий статус патрульної поліції в системі національної поліції/ В.В.Гаркуша// Юридичний науковий журнал.-2016._3№.-С.86-88.

правових санкцій, поновленні порушених або оспорюваних прав громадян, посадових осіб, підприємств та держави. Вона обумовлена завданнями законодавства України про адміністративні правопорушення. Зокрема, у ст. 1 КУпАП зазначається, що завданням КУпАП є охорона прав і свобод громадян, власності, конституційного ладу України, прав і законних інтересів підприємств, установ і організацій, встановленого правопорядку, зміцнення законності, запобігання правопорушенням, виховання громадян у дусі точного і неухильного дотримання Конституції і законів України, поваги до прав, честі і гідності інших громадян, до правил співжиття, сумлінного виконання своїх обов'язків, відповідальності перед суспільством¹

У свою чергу, виховна функція адміністративно - юрисдикційної діяльності поліції полягає у застосуванні заходів, спрямованих на формування у осіб, які допустили порушення законодавства, належного ставлення до закону. Так, відповідно до ст. 1 КУпАП, полягає у вихованні громадян у дусі точного і неухильного дотримання Конституції України та інших законодавчих актів, поваги до прав, честі і гідності інших громадян, до правил співжиття, сумлінного виконання своїх обов'язків, відповідальності перед суспільством.

Правильність і чітка організація юрисдикційного процесу, зумовлюють відповідність прийнятого рішення нормі права і справедливості юрисдикційного акта, що істотно впливає на емоційні елементи правової психології. Весь процес провадження у справі підкорений формуванню моральних орієнтирів в суспільстві, цьому слугує і публічність, гласність процесу і винесення окремих ухвал про необхідність усунення причин, що сприяли вчиненню правопорушення².

¹ Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X із змінами [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.

² Городецька І. А. Підстави та зміст адміністративно-юрисдикційної діяльності державного інспектора з контролю за використанням та охороною земель / І. А. Городецька // Університетські наукові записки. – 2009. – № 2 (30). – С. 190–195.

Регулятивна функція адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції є похідною від відповідної функції права. Зазначена функція реалізується в процесі перетворення нормативних приписів у реальні дії суб'єктів права, у правовідносини.

Оскільки, регулювати, певною мірою означає управляти, то регулятивна функція відображає управлінський аспект юрисдикційного провадження. Управління за допомогою норм права є системою управління з корегувальною частиною, якщо не спрацьовує первинний сигнал (норма), вмикається корегувальний сигнал (акт юрисдикції), який примушує керованого виконати свої обов'язки) і цим забезпечується правопорядок та ліквідуються порушення правових норм.¹ Зазначена функція забезпечується тим, що за її допомогою правоохоронні органи оцінюють відповідність поведінки тих чи інших суб'єктів правовідносин вимогам правових норм і в необхідних випадках здійснюють коригуючий вплив і формі попередження, стягнення адміністративного штрафу тощо. У таких випадках адміністративно-юрисдикційна діяльність безпосередньо пов'язана з примусовим правозастосуванням, коли учасники правових відносин наділяються відповідними правами і обов'язками в силу офіційного правоохоронного акту управління, який є невід'ємним елементом цієї діяльності.² Превентивна функція адміністративно-юрисдикційної діяльності правоохоронних органів впливає із ст. 6 КУпАП і стосується заходів, спрямованих на запобігання адміністративним правопорушенням, виявлення й усунення причин та умов, які сприяють їх вчиненню, на виховання громадян у дусі високої свідомості і дисципліни, суворого додержання законів України. Реалізація вказаної функції і є одним з головних завдань провадження у справах про адміністративні правопорушення, оскільки застосування накладеного адміністративного стягнення

¹ [67, с. 46–47 Курило В. І. Адміністративна юрисдикція в АПК України : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. І. Курило, В. К. Шкарупа, О. Ю. Піддубний; за заг. ред. В. К. Шкарупи. – К. : Магістр – XXI ст., 2008. – 688 с.

² Суховетрук І.І. Адміністративно-юрисдикційні провадження, які здійснюються правоохоронними органами України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 /І.І. Суховетрук; ДНДІ МВС України.-226с.

пов'язане із досягненням цілей загальної та індивідуальної профілактики адміністративних правопорушень. Крім того, як зазначається у ст. 23 КУпАП адміністративне стягнення застосовується з метою виховання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, в дусі додержання законів України, поваги до правил співжиття, а також запобігання вчиненню нових правопорушень як самим правопорушником, так і іншими особами¹

Водночас превентивна функція адміністративно - юрисдикційної діяльності повинна реалізовуватися не тільки вибором виду та розміру адміністративного стягнення відповідно до принципів законності й індивідуалізації, але й усім перебігом розгляду справи. Необхідно обов'язково роз'яснити правопорушнику правові наслідки його неправомірної поведінки.²

Превентивна діяльність здійснюється Національною поліцією в таких формах:

- виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень, що посягають на публічну безпеку та порядок, вжиття у межах своєї компетенції заходів для їх усунення;

- проведення моніторингу причин та умов, які сприяли вчиненню адміністративних правопорушень, що посягають на публічну безпеку та порядок;

- визначення стану публічної безпеки та порядку в державі або на конкретній території, розробка заходів для підтримання та підвищення рівня публічної безпеки та порядку;

- здійснення моніторингу оперативної обстановки в державі, вивчення, аналізі узагальнення результатів та ефективності поліцейської діяльності, інформування у порядку та спосіб, які передбачені законом, відповідні державні органи;

¹ Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X із змінами [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.

² Гусаров С. М. Адміністративно-юрисдикційна діяльність органів внутрішніх справ : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. / С. М. Гусаров ; Ін-т законодавства Верховної Ради України. – К., 2009. – 462 с.

- цілодобове патрулювання території обслуговування з метою забезпечення належної охорони громадського порядку, громадської безпеки та контролю за дотриманням правил дорожнього руху, забезпечення його безпеки;

- вжиття заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок вчинення адміністративного правопорушення що посягає на публічну безпеку і порядок;

- вжиття заходів із запобігання та припинення насильства в сім'ї;

- вимагання від громадян дотримання громадського порядку та від осіб, які порушують громадський порядок, припинення правопорушень.¹

2.2. Основні завдання та повноваження патрульної поліції

Процес реформування правоохоронних органів розпочався зі створення нового органу – Національної поліції, зокрема, формування його структурного підрозділу – патрульної поліції. Відповідно до ч.3ст.13 Закону України «Про Національну поліцію», у складі поліції функціонують:

- 1) кримінальна поліція;
- 2) патрульна поліція;
- 3) органи досудового розслідування;
- 4) поліція охорони;
- 5) спеціальна поліція;
- 6) поліція особливого призначення.

Місце патрульної поліції в складі Національної поліції визначається тими завданнями, які стоять перед поліцією загалом і закріплені законодавчо. У статті 2 Закону України «Про Національну поліцію» зазначено, що завданнями поліції є надання поліцейських послуг у сферах:

- 1) забезпечення публічної безпеки і порядку;

¹ Батраченко О.В. Форми правоохоронної діяльності Національної поліції щодо забезпечення бублічної безпеки та порядку в державі/ О.В. Батраченко// ФЛ 2016. №2.- С.-5-10.

2) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави;

3) протидії злочинності;

4) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують.

Виконання завдань, що стоять перед органами Національної поліції, передбачає реалізацію принципів, заснованих на визнанні загальнолюдських цінностей, поваги до прав і свобод людини, визнання їх пріоритету у взаємовідносинах з державою. Одним з головних завдань підрозділів, які забезпечують правопорядок є проведення превентивної та профілактичної діяльності, спрямованої на запобігання вчиненню правопорушень.

Виконання таких завдань є функціями патрульної поліції до складу якої віднесено Департамент превентивної діяльності Національної поліції України¹. Відповідно до положення про Департамент превентивної діяльності Національної поліції України Департамент виконує надзвичайно багато функцій, частина з яких направлена на проведення превентивної та профілактичної діяльності, а саме:

- організовує в межах компетенції проведення превентивної та профілактичної діяльності, спрямованої на запобігання вчиненню правопорушень;

- у порядку та в спосіб, визначений законодавством, здійснює контроль за додержанням вимог законів та інших нормативно-правових актів щодо опіки, піклування над дітьми - сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, уживає заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності, правопорушенням у дитячому середовищі, а також соціального патронажу щодо дітей, які відбували покарання у вигляді позбавлення волі;

- уживає заходів із запобігання та припинення насильства в сім'ї;

¹ Дідик Н.І. Превентивні функції в діяльності патрульної поліції/Н.І.Дідик // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О.Дідоренка, 2016. – №2.- С.188- 194

- організовує й здійснює серед населення роз'яснення законів, інших нормативних актів з питань безпеки дорожнього руху, використовує з цією метою засоби масової інформації, кіно-, відео- і друковану продукцію, проводить огляди, конкурси, змагання, сприяє організації вивчення громадянами, особливо неповнолітніми, правил дорожнього руху;

- вживає разом з відповідними центральними й місцевими органами виконавчої влади та іншими установами й організаціями заходів щодо запобігання дитячому дорожньо-транспортному травматизму та порушенням правил дорожнього руху неповнолітніми;

- взаємодіє, у межах компетенції, зі структурними підрозділами Національної поліції, МВС, іншими правоохоронними органами, органами державної влади, органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями з питань підтримання публічної безпеки й порядку, забезпечення безпеки дорожнього руху, охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства й держави, протидії злочинності, організації роботи дозвільної системи, запобігання та припинення насильства в сім'ї, превентивної та профілактичної діяльності;

- здійснює розроблення проектів законів та інших нормативних актів і документів, що стосуються забезпечення діяльності з питань підтримання публічної безпеки й порядку, забезпечення безпеки дорожнього руху, охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства й держави, протидії злочинності, організації роботи дозвільної системи, запобігання та припинення насильства в сім'ї, превентивної та профілактичної діяльності;

- здійснює індивідуально-превентивну роботу з особами, які перебувають на профілактичних обліках у підпорядкованих підрозділах, насамперед з особами, звільненими з місць позбавлення волі, та тими, які вчиняють насильство в сім'ї (домашнє насильство) ;

- забезпечує попередження й реагування на адміністративні та кримінальні прояви, організацію адміністративно-правозастосовної

діяльності підпорядкованих підрозділів, дотримання ними обліково-реєстраційної дисципліни;

- запобігас вчиненню дітьми правопорушень, організовує індивідуальну превентивну роботу з неповнолітніми, які перебувають у конфлікті із законом, роботу з протидії втягненню дітей у злочинну діяльність, пияцтво, зайняття жебрацтвом та іншу протиправну діяльність;

- організовує загальну превентивну роботу з дітьми, у тому числі за місцем проживання, у навчальних та виховних закладах¹ До завдань поліцейських щодо профілактики (превенції) кримінальних і адміністративних правопорушень можна віднести:

- розроблення заходів профілактики (превенції) кримінальних і адміністративних правопорушень;

- організація об'єктивного статистичного обліку, що відображає реальний стан правопорядку на території України, Автономної Республіки Крим, області, міста, району, селища, села, та систематичний аналіз статистичних даних про стан злочинності та правопорушень;

- прогнозування криміногенної ситуації на території країни та в окремих її регіонах на перспективу;

- виявлення осіб, схильних до вчинення кримінальних та адміністративних правопорушень, та проведення з ними профілактичної роботи згідно із законодавством;

- практична реалізація комплексних і цільових програм та інших профілактичних заходів з профілактики (превенції) кримінальних і адміністративних правопорушень та усунення причин і умов їх вчинення;

- правове роз'яснення серед населення чинного законодавства з питань недопущення протиправної поведінки та відповідальності за вчинення правопорушень;

- інформування населення про стан профілактики правопорушень через засоби масової інформації;

¹ Про затвердження положення про Департамент превентивної діяльності Національної поліції України: Наказ МВС України № 123 від 27.11.2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0213-94>.

– патріотичне, моральне, духовне виховання і пропаганда здорового способу життя як засіб відвернення громадян від наркоманії й алкоголізму.¹

Відповідно до покладених на патрульну поліцію завдань вона здійснює:

1. Цілодобове патрулювання території міста, району з метою забезпечення належного стану публічної безпеки і порядку, контролю за дотриманням правил дорожнього руху, забезпечення його безпеки, а у раз необхідності – здійснення регулювання дорожнього руху.

2) перше реагування на повідомлення про правопорушення, надання невідкладної допомоги; своєчасне реагування на повідомлення про вчинення правопорушень, а також з метою надання допомоги громадянам. Надає невідкладну допомогу потерпілим від нещасних випадків, правопорушень, аварій, пожеж та інших надзвичайних ситуацій до прибуття на місце компетентних служб;

3) самостійне виявлення правопорушень:

- під час патрулювання та в інших випадках, передбачених законодавством, звертає увагу на правопорушення з метою їх запобігання, припинення, документування і притягнення до відповідальності;

4) припинення правопорушень:

- припиняє виявлені кримінальні та адміністративні правопорушення, застосовуючи для цього передбачені законодавством права і повноваження;

- у випадках та в спосіб, передбачені законодавством, розглядає справи про адміністративні правопорушення і застосовує заходи адміністративного впливу до правопорушників;

5) затримання правопорушників та доставляння їх до підрозділів поліції;

¹ Науково-практичний коментар розділу IV «Повноваження поліції» та розділу V «Поліцейські заходи» Закону України «Про Національну поліцію» / Т. П. Мінка, Р. В. Миронюк, В. А. Глуховець та ін. ; за заг. ред. Т. П. Мінки. – Х. : Право, 2016. – 178 с.

- у випадках, визначених законодавством, здійснює затримання особи та її доставляння, а також застосовує інші заходи забезпечення провадження відповідно до законодавства;

6) охорону місця події:

- з метою забезпечення подальшого розслідування вживає заходів щодо охорони та збереження місця події в первинному, незміненому стані до прибуття уповноважених осіб, зокрема слідчих оперативних груп;

7) співпрацю з іншими структурними підрозділами органів внутрішніх справ:

- з метою виявлення, припинення та попередження кримінальних, адміністративних правопорушень, забезпечення комплексного підходу в забезпеченні законності та правопорядку, налагоджує та здійснює співпрацю з іншими структурними підрозділами органів внутрішніх справ;

8) спілкування і співпрацю із суспільством:

- реалізуючи підхід «поліція та громада», постійно співпрацює з населенням та громадськими організаціями з метою підвищення рівня громадської безпеки, запобігання вчиненню правопорушень та встановлення довірливих відносин між міліцією та населенням;

9) виконання інших повноважень, передбачених нормативно-правовими актами МВС:

- у випадках та в межах, передбачених нормативно-правовими актами МВС, виконує інші функції, спрямовані на реалізацію своїх завдань.

При виконанні покладених на патрульну поліцію завдань, патрульний має право:

1) вимагати від особи дотримання закону; пояснити особі, що вчинені нею дії є незаконними. У разі невиконання законної вимоги патрульного вжити передбачені законом заходи;

2) перевірити документи, що посвідчують особу, якщо існує достатньо підстав уважати, що особа вчинила або має намір учинити правопорушення;

3) при здійсненні патрулювання на транспортному засобі водій має право включити спеціальні світлові, звукові сигнали, а також з метою забезпечення безпеки дорожнього руху водій має право, у виняткових випадках, не дотримуватися вимог Закону України «Про дорожній рух»;

4) тимчасово обмежити або заборонити доступ особам до визначеної території або об'єктів, якщо це необхідно для забезпечення публічного порядку та громадської безпеки, охорони життя і здоров'я людей, а також для проведення окремих слідчих заходів.

При виконанні службових обов'язків патрульний зобов'язаний:

1) поважати і не порушувати права та свободи людини;

2) обмежувати права людини лише в спосіб та у випадках, що встановлені законом;

3) звертаючись до людини, привітатися, прикласти праву руку до головного убору, назвати своє прізвище, посаду, спеціальне звання та пред'явити на її вимогу службове посвідчення, надавши можливість ознайомитися з викладеною в ньому інформацією, при цьому не випускати його з рук. Також патрульний повинен пояснити причину застосування певного поліцейського заходу;

4) під час спілкування з особою чітко дотримуватися норм етики поліцейського;

5) під час здійснення перевірки документів дбайливо ставитися до них: не псувати, не робити в них записів або позначок;

6) попередити водіїв транспортних засобів про небезпеку, що виникла на шляху їх руху, та вжиті заходи для їх усунення;

7) у разі отримання інформації про можливе вчинення правопорушення негайно інформувати безпосереднього та прямого керівників і вжити всіх передбачених законом заходів для його запобігання;

8) надавати допомогу особам, які постраждали від правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в безпорадному стані або стані, небезпечному для їх життя та здоров'я;

9) на місці ДТП ужити заходів, які встановлені законодавством для з'ясування причин, що призвели до скоєння такої пригоди, і кваліфіковано розібратися в обставинах порушення правил дорожнього руху і ДТП, надати громадянам допомогу в транспортуванні ушкодженого транспортного засобу;

10) виявити і затримати транспортний засіб: що перебуває в розшуку; водій якого втік з місця скоєння ДТП; який є знаряддям злочину або правопорушення;

11) під час проведення ремонтно-будівельних та інших видів робіт на вулицях і дорогах контролювати дотримання правил безпеки дорожнього руху;

12) надати допомогу (у період, коли патрульний не виконує певне спеціальне завдання) водію, у разі несправності його транспортного засобу;

13) на підконтрольній території володіти інформацією про розташування торгових центрів, виробництв, інших організацій та закладів;

14) після закінчення роботи поінформувати безпосереднього керівника про її результати.

Відповідно до встановлених завдань патрульний зобов'язаний знати:

1) чинні закони та інші нормативно-правові акти, пов'язані з виконанням його службової діяльності;

2) вулиці, дороги та інші ділянки території, що за ним закріплена, з метою затримання підозрюваного;

3) маршрути громадського транспорту;

4) дані правопорушників, що перебувають у розшуку, а також характерні ознаки для ідентифікації викрадених речей та транспортних засобів;

5) правила зв'язку та обміну інформацією з черговою службою;

6) на закріпленій за патрульним території знати місця дислокації та номери телефонів органів Національної поліції та інших правоохоронних органів, медичних установ, місця знаходження організованих автостоянок, станцій техобслуговування та інших об'єктів сервісу.

Патрульному заборонено:

1) порушувати правила дорожнього руху, якщо це не пов'язано з необхідністю виконання службової діяльності;

2) залишати без нагляду транспортний засіб на тривалий час, якщо це не є необхідно в умовах, що склалися;

3) спілкуватися з людьми, перебуваючи в транспортному засобі, давати вказівки чи побажання учасникам дорожнього руху незрозумілими жестами, використовувати гучномовець або спеціальні сигнали не за призначенням;

4) передавати транспортний засіб, технічне обладнання, спецзасоби та пристрої, вогнепальну зброю іншим особам (за винятком випадків, обумовлених службовою необхідністю);

5) перевозити на службовому транспортному засобі третіх осіб, а також багажу, за винятком випадків, передбачених законодавством;

6) спати в транспортному засобі;

7) на власний розсуд відхилятися від установленого маршруту і змінювати режим робочого часу;

8) залишати без нагляду в службовому транспортному засобі затриманих осіб;

9) під час виконання службових обов'язків відвідувати кафе, бари, ресторани, клуби, якщо це не викликано службовою необхідністю.

На території районів, міст, районів у містах, де не створено підрозділи патрульної поліції Департаменту патрульної поліції Національної поліції України, поліцейські послуги надаються відокремленими структурними підрозділами Головного управління Національної поліції в областях (далі - відділи, відділення поліції), які функціонують за новою структурною побудовою.

Структурна побудова відділів та відділень поліції ґрунтується на створенні принципово нових (нетипових для колишніх органів внутрішніх справ) підрозділів патрульної поліції, кожен з яких складається з 4 однакових за штатною побудовою секторів реагування патрульної поліції (далі – СРПП).

Основною складовою частиною СРПП є групи реагування патрульної поліції (далі – ГРПП), які безпосередньо здійснюють оперативне реагування на повідомлення про правопорушення та інші події, у межах компетенції здійснюють їх розгляд, а також комплекс превентивних заходів шляхом патрулювання території обслуговування, виявлення та припинення правопорушень, застосування визначених законодавством поліцейських та інших заходів.

Основні завдання ГРПП

1. Служіння суспільству, реалізація концепції «поліція та громада»;
2. Забезпечення публічної безпеки і порядку;
3. Охорона прав і свобод людини, а також інтересів суспільства та держави;
4. Протидія правопорушенням;
5. Надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин, або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

Функції ГРПП

1. Своєчасне реагування на заяви й повідомлення про вчинені правопорушення та інші події з метою прибуття на місце події у найкоротший термін;
2. Припинення правопорушень, надання допомоги громадянам, які її потребують;
3. Установлення на місці події обставин учинення правопорушення, інформування про результати перевірки уповноваженого працівника СРПП;
4. Ужиття заходів щодо встановлення особи, яка вчинила правопорушення та його затримання у порядку, визначеному законодавством;
5. Охорона місця вчинення кримінального правопорушення до прибуття слідчо-оперативної групи з метою збереження речових доказів та інших слідів;
6. Установлення свідків та очевидців учинення правопорушення та отримання первинної інформації про обставини його скоєння;

7. У разі необхідності надання практичної допомоги членам слідчо-оперативної групи (далі - СОГ) у здійсненні заходів щодо розкриття кримінального правопорушення в найкоротший термін;

8. Розгляд звернень громадян у порядку, визначеному Законом України «Про звернення громадян»;

9. Складання, у межах компетенції, протоколів про адміністративні правопорушення та здійснення, у визначених законом випадках, провадження у справах про адміністративні правопорушення;

10. Патрулювання території обслуговування з метою проведення превентивних заходів з попередження та виявлення правопорушень, забезпечення безпеки дорожнього руху, публічної безпеки та порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, інших публічних місцях;

11. Налагодження та підтримка партнерських стосунків з населенням, територіальними громадами, органами влади для ефективного виконання поліцейських функцій та підвищення рівня довіри громадян до поліції;

12. Надання невідкладної, зокрема домедичної і медичної, допомоги особам, які постраждали внаслідок правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в ситуації, небезпечній для їхнього життя чи здоров'я;

13. Запобігання та припинення насильства в сім'ї;

14. Доставляння, у випадках і порядку, визначених законом, затриманих осіб, підозрюваних у вчиненні кримінального правопорушення, та осіб, які вчинили адміністративне правопорушення;

15. Здійснення контролю за дотриманням Правил дорожнього руху його учасниками та правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі, регулювання дорожнього руху;

16. Проведення заходів контролю за місцем проживання громадян – власників мисливської вогнепальної зброї, спеціальних засобів та боєприпасів до них з метою забезпечення дотримання ними встановлених правил її зберігання та використання;

17. Проведення профілактичної роботи з особами, які у встановленому законом порядку знаходяться на профілактичних обліках поліції, з метою здійснення функції превенції щодо таких осіб;

18. У разі необхідності забезпечення виконання ухвал слідчого судді, суду, органу досудового розслідування щодо приводу підозрюваного, обвинуваченого або свідка;

19. Взаємодія з населенням, з метою отримання інформації про проблеми, які хвилюють громадян, вирішення яких відноситься до компетенції поліції, відомостей про осіб, які можливо причетні до скоєння правопорушень тощо;

20. Виявлення та затримання транспортних засобів, що розшукуються, організація, у випадках, передбачених законом, їх доставляння до відділів, відділень поліції чи/або на спеціальні майданчики та стоянки для зберігання тимчасово затриманих транспортних засобів;

22. Своєчасний облік результатів діяльності ГРПП та наповнення відомчих баз (банків даних) шляхом збирання мультимедійної інформації (фото, відео-, звукозапис) та біометричних даних, у тому дактилокарт осіб, які затримані за підозрою у вчиненні правопорушень;

23. Виявлення та затримання транспортних засобів, що розшукуються, організація, у випадках, передбачених законом, їх доставляння до відділів, відділень поліції чи/або на спеціальні майданчики та стоянки для зберігання тимчасово затриманих транспортних засобів;

24. Контроль стану утримання дорожнього покриття вулиць і доріг, дорожніх споруд на них, технічних засобів регулювання дорожнього руху, транспортних та пішохідних огорожень, дорожньої розмітки, зовнішнього освітлення тощо, документування (у тому числі за допомогою засобів фото та відео фіксації) виявлених недоліків та порушень у цій сфері для подальшого інформування відповідальних працівників сектору превенції відділу, відділення поліції;

25. Виявлення перешкод у дорожньому русі, ужиття в межах компетенції заходів щодо їх усунення та забезпечення інформування про це учасників дорожнього руху, обмеження або перекриття, у визначених законом випадках, дорожнього руху для забезпечення безпеки громадян, збереження їх життя та здоров'я.

Порядок реагування ГРПП на повідомлення про правопорушення, або іншу подію

1) працівникам поліції, які перебувають у складі ГРПП, у разі отримання інформації про правопорушення або іншу подію необхідно невідкладно прибути на місце події:

- час прибуття у містах складає до 5 хв. – за умови перебування ГРПП на дільниці, визначеній для несення служби, та до 7 хв. – у разі, якщо задіяна ГРПП з іншої дільниці;

- час прибуття у сільській місцевості складає до 15 хв. – при перебуванні ГРПП на дільниці, визначеній для несення служби, та до 20 хв. – у разі, якщо задіяна ГРПП з іншої дільниці;

- у випадках ускладнення погодних умов, дорожньої обстановки та особливостей місцевості або інших непередбачуваних обставин загальний час прибуття ГРПП на місце вчинення правопорушень та інших подій не повинен перевищувати часу, мінімально необхідного для подолання відстані від місця перебування наряду до місця події;

2) старший групи РПП, яка першою прибула на місце події, негайно інформує начальника СРПП (заступника начальника СРПП, старшого інспектора) про прибуття та візуальне обстеження місця події, та у подальшому доповідає про вжиті заходи з охорони місця події, стан здоров'я осіб, які отримали тілесні ушкодження, ступінь пошкодження об'єктів, майна, заходи, вжиті для встановлення особи правопорушника та його затримання, необхідність направлення на місце події СОГ, та іншу інформацію;

3) ГРПП вживають необхідних заходів для забезпечення охорони місця події;

4) за наявності на місці події заявника або інших осіб – учасників події працівники ГРПП з'ясовують їхній стан здоров'я (за необхідності надають домедичну допомогу постраждалим або

викликають швидку медичну допомогу) та уточнюють обставини вчинення правопорушення. Обов'язково з'ясовують у заявника номер телефону та e-mail, а також зручний для нього спосіб отримання відповіді про результати розгляду його заяви чи повідомлення (поштою, на електронну скриньку, за допомогою стаціонарного або мобільного телефонного зв'язку);

5) ГРПП повинні установити свідків, прикмети осіб, які вчинили правопорушення, вжити заходів для їх затримання;

6) при реагуванні на кримінальні правопорушення ГРПП, після прибуття СОГ, за необхідності, повинні виконувати усні доручення старшого СОГ;

7) при реагуванні на повідомлення, що не містять ознак кримінального правопорушення, працівники ГРПП вживають, у межах повноважень, вичерпних заходів для розгляду його по суті, забезпечують повне та всебічне вивчення інформації, збір необхідних матеріалів (відбирають пояснення, складають рапорти та довідки), за необхідності, складають протокол про адміністративне правопорушення, здійснюють у визначених законом випадках провадження у справах про адміністративні правопорушення, оформляють офіційне застереження або попередження, проводять профілактичні бесіди тощо;

8) якщо подія не потребує проведення додаткової перевірки старший ГРПП складає рапорт, у якому викладає обставини події, вжиті заходи та зазначає про результати розгляду звернення, готує письмову відповідь громадянину про результати перевірки заяви чи скарги і сучай прийнятого рішення¹

2.3 Взаємодія патрульної поліції з населенням.

Зміни в сучасному українському соціумі, його економічній і політичній сферах закономірно впливають на процес формування нових взаємовідносин між державою, її інституціями та

¹ Про затвердження Тимчасового положення про сектори реагування патрульної поліції відділів та відділень поліції ГУНП в Одеській області) : Наказ ГУНП в Одеській області №447 від 17.02.2017.

громадянським суспільством. Це стосується й такого державного інституту, як Національна поліція України.

Основні сучасні положення взаємодії правоохоронних органів з населенням закріплені в нормативно-правових документах, які регламентують їхню діяльність. Так, відповідно до Положення «Про Міністерство внутрішніх справ України», затвердженого постановою Кабінету міністрів України від 28 жовтня 2015 року № 878 зазначено, що МВС у процесі виконання покладених на нього завдань взаємодіє в установленому порядку з іншими державними органами, допоміжними органами і службами, утвореними Президентом України, тимчасовими консультативними, дорадчими та іншими допоміжними органами, утвореними Кабінетом Міністрів України, органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, громадськими спілками, профспілками та організаціями роботодавців, відповідними органами іноземних держав і міжнародних організацій, а також з підприємствами, установами та організаціями.¹

У Положенні «Про Національну поліцію», яке затверджено Постановою Кабінету Міністрів України № 877 від 28.10.2015 р. зазначено, що Національна поліція під час виконання покладених на неї завдань взаємодіє з іншими державними органами, допоміжними органами і службами, утвореними Президентом України, тимчасовими консультативними, дорадчими та іншими допоміжними органами, утвореними Кабінетом Міністрів України, органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, громадськими спілками, профспілками та організаціями роботодавців, відповідними органами іноземних держав і міжнародних організацій, а також підприємствами, установами та організаціями.²

¹ Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України» : від 28.10.2015 р. № 878 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-p>.

² Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Національну поліцію» : від 28.10.2015 р., № 877 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 89. – Ст. 2971.

У Положенні «Про патрульну службу МВС» затвердженого наказом МВС України №796 02.07.2015¹ зазначено, що реалізуючи підхід «міліція та громада», постійно співпрацює з населенням та громадськими організаціями з метою підвищення рівня громадської безпеки, запобігання вчиненню правопорушень та встановлення довірливих відносин між міліцією та населенням; У Положенні про Департамент патрульної поліції затвердженого наказом Національної поліції №73 (у редакції наказ Національної поліції 18 листопада 2015р.№96) зазначено, що Департамент патрульної поліції відповідно до завдань патрульної поліції налагоджує та підтримує партнерські відносини з населенням, територіальними громадами та інститутами громадянського суспільства для ефективного виконання завдань патрульної поліції і підвищення довіри населення до неї;²

Якщо звернутись до Закону України «Про Національну поліцію», то у Ст.9 зазначено, що поліція забезпечує постійне інформування органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також громадськості про свою діяльність у сфері охорони й захисту прав і свобод людини, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки та порядку; проекти нормативно - правових актів, що стосуються прав і свобод людини, обов'язково проходять громадське обговорення в порядку, визначеному Міністром внутрішніх справ України.

У ст.11 вказаного закону зазначено :

1. Діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб.

¹ Положення «Про патрульну службу МВС» затвердженого наказом МВС України №796 02.07.2015[Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0777-15>

² Положення про Департамент патрульної поліції затвердженого наказом Національної поліції №73 (у редакції наказ Національної поліції 18 листопада 2015р.№96) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://patrol.police.gov.ua/wp-content/uploads/2016/03/polozhennyyaproDPP-1.pdf>

2. З метою визначення причин та/або умов учинення правопорушень планування службової діяльності органів і підрозділів поліції здійснюється з урахуванням специфіки регіону та проблем територіальних громад.

3. Рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції.

У ст.89 цього ж Закону щодо спільних проєктів з громадськістю зазначено наступне:

1. Поліція взаємодіє з громадськістю шляхом підготовки та виконання спільних проєктів, програм та заходів для задоволення потреб населення та покращення ефективності виконання поліцією покладених на неї завдань.

2. Співпраця між поліцією та громадськістю спрямована на виявлення та усунення проблем, пов'язаних із здійсненням поліцейської діяльності, і сприяння застосуванню сучасних методів для підвищення результативності та ефективності здійснення такої діяльності.

3. Поліція надає підтримку програмам правового виховання, пропагує правові знання в освітніх закладах, засобах масової інформації та у видавничій діяльності.¹

Новелою Закону України «Про Національну поліцію» є визначення на державному рівні необхідності встановлення виключно партнерських засад взаємодії поліції і населення. Важливість інституту партнерства зумовлена насамперед тими функціями, які поліція виконує у суспільному житті, їх значущістю, а також тим, що поліцейська діяльність здійснюється в реальному соціальному просторі у безпосередньому контакті з громадянами. Щодня поліцейський вирішує складні професійні завдання, розв'язує непрості ситуації та конфлікти й не має права помилятися. Адже Закон визначає Національну поліцію як «орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання

¹ Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 р. № 58-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 40-41. – Ст. 379.

публічної безпеки і порядку». За таких умов, виправдовуючи соціальне призначення поліції як сервісної служби, персонал поліції першочергово має орієнтуватися на реалізацію стратегії Community Policing – «партнерство заради спокою» (стратегії, апробованої в країнах англосаксонської правової системи), а також виявленні інноваційних форм діяльності поліції щодо формування безпечного суспільного простору .

Фактично, діяльність Національної поліції здійснюється в тісній співпраці з населенням, територіальними громадами і інститутами громадянського суспільства на засадах партнерства і спрямована на вирішення їхніх потреб. Іншими словами, населення має сприйматися як партнер поліції і повноправний учасник діяльності з покращання роботи поліції. Ефективність діяльності органів поліції, рівень професійної компетентності поліцейських впливають на громадську думку про роботу поліції загалом. Адже у законі прописано, що рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції. Отже, Стратегія «партнерство заради спокою» розрахована на усвідомлення поліцейськими необхідності налагодження взаємодії з населенням, ґрунтованої на двох основних пріоритетах: консультації – вивчення думки населення з метою подальшої оцінки ефективності поліцейської діяльності, обов'язкове урахування потреб територіальних громад; співробітництв – співпраця заради досягнення спільних цілей по досягненню правопорядку в країні.

Таким чином, поглиблення партнерської взаємодії поліції і громадськості є могутнім чинником розбудови правової держави і ствердження громадянського суспільства. Напрямками покращення цього соціально-правового інституту є:

- закріплення у тексті Закону України «Про Національну поліцію» визначення поняття, змісту та форм партнерства поліції і населення;

- розвиток нових форм взаємодії поліції із громадянами. Зокрема, своєрідною формою партнерської співпраці проведення «громадських консультацій», що сприяє кращому поінформуванню

суспільства щодо пріоритетів поліцейської діяльності та формування громадської думки щодо актуальних проблем у правоохоронній сфері. Розуміючи виключну значущість «громадських консультацій» у налагодженні контактів з населенням поліція зможе ефективно виконувати правоохоронні завдання. Крім того, це важливий канал отримання достовірної інформації щодо очікувань громадян та існуючих на місцевому рівні загроз для публічної безпеки або ж окремих випадків порушення «миру та спокою» на рівні громади (агресивна поведінка молоді, порушення норм суспільної моралі, споживання алкоголю в публічних місцях, інші події, важливі для безпеки громадян).

Говорячи про взаємодію поліції з населенням, необхідно усвідомлювати, що така, основана на законі, співпраця, яка має спільну мету – підтримання належного стану публічного порядку, перш за все на вулицях та в інших громадських місцях, зниження рівня вуличної злочинності, залучення до спільних заходів все більшої кількості населення, збільшення кількості громадських формувань з охорони публічного порядку, підвищення ефективності їх роботи – все це є нагальна потреба сьогодення.¹

Відповідно до Закону України Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону основними завданнями громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону є:

1) у сфері охорони громадського порядку:

- надання допомоги органам Національної поліції у забезпеченні громадського порядку і громадської безпеки, запобіганні адміністративним проступкам і злочинам; { Абзац другий пункту 1 статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом N 901-VIII (901-19) від 23.12.2015};

- інформування органів Національної поліції про вчинені або ті, що готуються, злочини, місця концентрації злочинних угруповань;

¹ Методичний посібник на тему: «Деякі аспекти функціонування Національної поліції в Україні» Головне Управління Національної поліції у Дніпропетровській області м. Дніпро 2016, 17с.

{ Абзац третій пункту 1 статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом N 901-VIII (901-19) від 23.12.2015 };

- сприяння органам Національної поліції у виявленні і розкритті злочинів, розшуку осіб, які їх вчинили, захисті інтересів держави, підприємств, установ, організацій, громадян від злочинних посягань; участь у забезпеченні безпеки дорожнього руху та боротьбі з дитячою бездоглядністю і правопорушеннями неповнолітніх; {Абзац четвертий пункту 1 статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом N 901-VIII (901-19) від 23.12.2015 } ¹

Із викладеного можна виділити наступні ознаки взаємодії громадських організацій з поліцією, а саме:

- взаємодія передбачена Законами України та нормативно-правовими актами;
- має визначені цілі й завдання;
- метою є запобігання правопорушенням серед населення;
- інформування населення про результати роботи поліції в боротьбі зі злочинністю й адміністративними проступками;
- профілактична спрямованість;
- зв'язки з громадськістю й населенням;
- договірна та добровільна основа діяльності;
- забезпечення й підтримання громадського порядку в державі;
- формування позитивного іміджу поліції тощо.

Суттєвими ознаками зазначеної взаємодії є наявність зв'язків, обміну інформацією, видами діяльності, основаних на принципах добровільності, солідарності, взаємодопомоги, гуманізму, співробітництва.

Взаємодія поліції з громадськими організаціями передбачається лише на добровільних і рівноправних засадах на відповідній території, у визначений час для досягнення мети, у якій зацікавлені як органи поліції, так і громадськість².

¹ Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону/ Закон України: Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2000, N 40, ст.338)

² Рамазанова У.В., Головні напрями взаємодії громадських організацій з Національною поліцією України/У.В. Рамазанов // Науковий вісник Херсонського державного університету. Випуск 3-2.Том2.2015,- С.144-137

Таким чином, взаємодію громадських організацій з органами поліції можна визначити як урегульовану законами та підзаконними актами, узгоджену за своїми цілями, завданнями превентивну діяльність усіх суб'єктів щодо попередження правопорушень, яка спрямована на недопущення виникнення причин та умов правопорушень, їх профілактику, налагодження зв'язків із населенням і громадськістю, розробку спільних превентивних заходів з профілактики правопорушень.

РОЗДІЛ 3 ПРЕВЕНТИВНІ ПОЛІЦЕЙСЬКІ ЗАХОДИ

3.1. Поняття поліцейського заходу та вимоги до нього

Стратегічним напрямом еволюції органів правопорядку є перехід від реактивного способу впливу на злочинність і ствердження концепції проактивної діяльності. Вона передбачає відхід від репресивної (інтервенційної) державної політики у правоохоронній сфері, визнання особливої соціальної значущості проблеми протидії правопорушенням, налагодження тісної взаємодії державних і комунальних суб'єктів поліцейської діяльності з інститутами громадянського суспільства у здійсненні роз'яснювально-превентивної діяльності з метою коригування деструктивної поведінки окремих громадян і усунення чинників, що детермінують правопорушення і соціальні патології. За цих умов потребується своєрідне «перезавантаження» поліції, що має відмовитися від абсолютизації функції «боротьби зі злочинністю» та націлюватися на служіння суспільству, надання платникам податків (замовникам) якісних послуг у сфері публічної безпеки.¹

Метою поліцейського заходу є оперативне вирішення питань, ситуації на місці шляхом використання чітко визначених цим Законом засобів та спрямоване на негайне настання фактичного результату щодо охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку.

Поліцейські заходи можуть бути превентивного та примусового характеру. Також поліцейські заходи можуть бути передбачені, як Законом України «Про Національну поліцію», Кодексом України про адміністративні правопорушення, Кримінальним процесуальним кодексом України так і іншими законами. Слід наголосити, що закріплення видів, умов та порядку застосування поліцейських заходів у підзаконних нормативно-правових актах є незаконним.

До ознак поліцейського заходу слід віднести:

- 1) застосовується лише поліцейським;

¹ Проневич О.С. Проактивна діяльність поліції (міліції) як складова сучасної парадигми охорони правопорядку / О.С. Проневич//ФЛ,2011.- С.-639-643.

2) їх реалізація можлива виключно у межах та на підставі правових норм, що визначені цим Законом, або іншими нормативно-правовими актами;

3) здійснюються у формі певних інтелектуально-вольових (вербальних) дій та фізичних (невербальних) дій; їх застосування не потребує видання адміністративного акта, що, однак, не виключає можливості їх реалізації на підставі та на виконання такого акта;

4) спрямований на настання фактичного результату, а не настання правових наслідків;

5) повинен мати обов'язкове процесуальне оформлення, а у випадку вчинення поліцейського заходу з порушенням правових норм визначених цим Законом (або Кодексом України про адміністративні правопорушення, Кримінальним процесуальним кодексом України так і іншими законами), вони можуть бути оскаржені у судовому або позасудовому порядку шляхом звернення громадян до відповідних інституцій; 6) можуть мати примусовий або превентивний характер.

Підставами для застосування поліцейського заходу є юридичні та фактичні передумови. До юридичних передумов застосування поліцейського заходу слід віднести: 1) закріплення на рівні Закону України «Про Національну поліцію» (або Кодексом України про адміністративні правопорушення, Кримінальним процесуальним кодексом України так і іншими законами) покладених на поліцію повноважень щодо застосування певних поліцейських заходів; 2) законодавчо закріплені вимоги, порядок та процедура вчинення та оформлення поліцейських заходів; 3) законодавчо закріплені умови, за яких може застосовуватися той чи інший поліцейський захід.¹

Відповідно до Закону України «Про Національну поліцію», поліцейський захід - це дія або комплекс дій превентивного або примусового характеру, що обмежує певні права і свободи людини

¹ Джафарова О.В., Шатрава С.О.: Особливості застосування превентивних поліцейських заходів/ О.В. Джафарова, С.О. Шатрава//:-Х.:ХНУВС, 2016. 13 с. b.univd.edu.ua/?controller=service&action...id...

та застосовується поліцейськими відповідно до закону для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень. Обраний поліцейський захід має бути законним, необхідним, пропорційним та ефективним.

Відповідно до п.5 Резолюція N 690 (1979) Парламентської асамблеї Ради Європи "Декларація про поліцію"(Прийнята від 08.05.1979) поліцейський повинен протидіяти фактам порушення закону. У разі, коли правопорушення може безпосередньо спричинити заподіяння непоправного і серйозного збитку, він повинен негайно вжити всіх можливих заходів щодо запобігання такого правопорушення.¹

Відповідно до статті 19 Конституції України правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством.

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Відповідно до закону України «Про Національну поліцію», обраний поліцейський захід є законним, якщо він визначений законом. Поліцейському заборонено застосовувати будь-які інші заходи, ніж визначені законами України.

Відповідно до ст.4 Основоположних принципів застосування сили та вогнепальної зброї службовцями органів правопорядку (прийняті восьмим Конгресом ООН з попередження злочинності та поведження з порушниками, Гавана, Куба, 27 серпня - 7 вересня 1990 року), службовці органів правопорядку при виконанні своїх обов'язків повинні, наскільки це можливо, застосовувати ненасильницькі засоби, перші ніж вдаватися до застосування сили і вогнепальної зброї . Вони можуть застосовувати силу і

¹Резолюція N 690 (1979) Парламентської асамблеї Ради Європи "Декларація про поліцію"Прийняття від 08.05.1979 http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_803

вогнепальну зброю тільки тоді, коли інші засоби є неефективними або не мають жодних шансів на досягнення бажаного результату¹

Відповідно Закону України «Про національну поліцію», обраний поліцейський захід є необхідним, якщо для виконання повноважень поліції неможливо застосувати інший захід або його застосування буде неефективним, а також якщо такий захід заподіє найменшу шкоду як адресату заходу, так і іншим особам.

У статті 3 Кодексу поведінки службовців органів правопорядку (затверджений резолюцією Генеральної Асамблеї ООН № 34/169 від 17 грудня 1979 року), прописано, що службовці органів правопорядку можуть застосовувати силу тільки у разі суворой необхідності і в обсязі, необхідному для виконання їх обов'язків.

У коментарі до вказаної статті зазначено :

(а) У цьому положенні підкреслюється, що застосування сили службовцями органів правопорядку має бути винятковим; хоча, мається на увазі, що службовці органів правопорядку можуть бути уповноважені застосовувати силу, за розумної необхідності в конкретних обставинах для запобігання злочину або при виконанні законного затримання чи допомоги в його проведенні щодо порушників або підозрюваних; сила, що виходить за ці межі, не може бути застосована.

(б). Національне право обмежує застосування сили службовцями органів правопорядку відповідно до принципу пропорційності . Слід розуміти, що слід дотримуватися таких національних принципів пропорційності при тлумаченні цього положення . В жодному разі це положення не має тлумачитися як таке, що санкціонує застосування сили, яка не є пропорційною до законної мети, яка має бути досягнута.²

¹ Основоположні принципи застосування сили та вогнепальної зброї службовцями органів правопорядку¹ (прийняті восьмим Конгресом ООН з попередження злочинності та поводження з порушниками, Гавана, Куба, 27 серпня - 7 вересня 1990 року) http://pravo.org.ua/files/Criminal%20justice/FileName_001.pdf

² Кодекс поведінки службовців органів правопорядку (затверджений резолюцією Генеральної Асамблеї ООН № 34/169 від 17 грудня 1979 року), http://pravo.org.ua/files/Criminal%20justice/FileName_001.pdf

Дане положення знайшло своє закріплення в Законі України «Про національну поліцію» в частині вимог до поліцейського заходу, а саме його пропорційності. Так, застосований поліцейський захід є пропорційним, якщо шкода, заподіяна охоронюваним законом правам і свободам людини або інтересам суспільства чи держави, не перевищує блага, для захисту якого він застосований, або створеної загрози заподіяння шкоди.

У п.12 декларації «Про поліцію» зазначено, що при виконанні своїх обов'язків поліцейський повинен діяти рішуче для досягнення мети, визначеної або допущеної законом, але при цьому застосовувати силу тільки в розумних межах.¹

Відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» - обраний поліцейський захід є ефективним, якщо його застосування забезпечує виконання повноважень поліції.

Превентивні поліцейські заходи – це дія або комплекс дій, що обмежують певні права і свободи людини, використання яких не завжди пов'язане з протиправною поведінкою конкретних осіб, застосовуються відповідно до закону для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень із дотриманням установлених законом вимог.

Превентивні поліцейські заходи передбачають у встановлених законом випадках застосування обмежень певних прав і свобод до людей та організацій, і в цьому виявляється їх примусовий характер, хоча правопорушення при цьому відсутні. Тобто ці заходи мають чітку профілактичну спрямованість, орієнтовані на захист інтересів публічної безпеки та порядку, на недопущення вчинення правопорушень. Сутність профілактичного впливу превентивних поліцейських заходів полягає, по- перше, в тому, щоб не допустити протиправної поведінки з боку конкретних осіб, які до такої поведінки схильні, а по-друге, в усуненні причин, які

¹ Резолюція №690 (1979) Парламентської асамблеї Ради Європи «Декларація про поліцію» http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_803

сприяють вчиненню правопорушень, і створенні умов, які виключають протиправну поведінку.¹

Підставами для застосування превентивних поліцейських заходів може бути реальне припущення про намір особи вчинити правопорушення (поверхнева перевірка, зупинення транспортного заходу), виникнення обставин, що загрожують публічній безпеці та порядку (вимога залишити місце й обмеження доступу на певну територію, обмеження пересування особи чи транспортного засобу або фактичного володіння річчю), тощо.

Відповідно до ст.31 Закону України «Про Національну поліцію», поліція може застосовувати такі превентивні заходи:

- 1) перевірка документів особи;
- 2) опитування особи;
- 3) поверхнева перевірка і огляд;
- 4) зупинення транспортного засобу;
- 5) вимога залишити місце і обмеження доступу до визначеної території;
- 6) обмеження пересування особи, транспортного засобу або фактичного володіння річчю;
- 7) проникнення до житла чи іншого володіння особи;
- 8) перевірка дотримання вимог дозвільної системи органів внутрішніх справ;
- 9) застосування технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото - і кінозйомки, відеозапису, засобів фото - і кінозйомки, відеозапису;
- 10) перевірка дотримання обмежень, установлених законом стосовно осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, та інших категорій осіб;
- 11) поліцейське піклування.

Під час проведення превентивних поліцейських заходів поліція зобов'язана повідомити особі про причини застосування до неї

¹ Адміністративна діяльність поліції у питаннях та відповідях : навчальний посібник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. НАПрН України О. М. Бандурки ; [О. І. Безпалова, О.В. Джафарова, С.М. Князев та ін.; передм. О. М. Бандурки] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. — Харків: ХНУВС, 2017. — 242 с.

превентивних заходів, а також довести до її відома нормативно-правові акти, на підставі яких застосовуються такі заходи.

Для більш повного розуміння поліцейських превентивних заходів проаналізуємо кожен з них.

Відповідно до статті 32. Закону України «Про Національну поліцію», поліцейський має право вимагати в особи пред'явлення нею документів, що посвідчують особу, та/або документів, що підтверджують відповідне право особи, у таких випадках:

- якщо особа володіє зовнішніми ознаками, схожими на зовнішні ознаки особи, яка перебуває в розшуку, або безвісно зниклої особи;

- якщо існує достатньо підстав вважати, що особа вчинила або має намір вчинити правопорушення;

- якщо особа перебуває на території чи об'єкті із спеціальним режимом або в місці здійснення спеціального поліцейського контролю;

- якщо в особі є зброя, боєприпаси, наркотичні засоби та інші речі, обіг яких обмежений або заборонений, або для зберігання, використання чи перевезення яких потрібен дозвіл, якщо встановити такі права іншим чином неможливо;

- якщо особа перебуває в місці вчинення правопорушення або дорожньо-транспортної пригоди, іншої надзвичайної події;

- якщо зовнішні ознаки особи чи транспортного засобу або дії особи дають достатні підстави вважати, що особа причетна до вчинення правопорушення, транспортний засіб може бути знаряддям чи об'єктом вчинення правопорушення.

Відповідно до ст.13 Закону України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус», документи, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України, поділяються на дві категорії, ті що посвідчують особу та підтверджують громадянство України та документи, що посвідчують особу та підтверджують її спеціальний статус:

До документів, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України відносяться:

- а) паспорт громадянина України;
- б) паспорт громадянина України для виїзду за кордон;
- в) дипломатичний паспорт України;
- г) службовий паспорт України;
- г) посвідчення особи моряка;
- д) посвідчення члена екіпажу;
- е) посвідчення особи на повернення в Україну;
- є) тимчасове посвідчення громадянина України;

До документів, що посвідчують особу та підтверджують її спеціальний статус відносяться:

- а) посвідчення водія;
- б) посвідчення особи без громадянства для виїзду за кордон;
- в) посвідка на постійне проживання;
- г) посвідка на тимчасове проживання;
- г) картка мігранта;
- д) посвідчення біженця;
- е) проїзний документ біженця;
- є) посвідчення особи, яка потребує додаткового захисту.¹

Відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо документів, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус, спрямованих на лібералізацію Європейським Союзом візового режиму для України» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 34, ст.593) Документами, що дають право громадянину України на виїзд з України і в'їзд в Україну, є:

- паспорт громадянина України для виїзду за кордон;
- дипломатичний паспорт України;
- службовий паспорт України;
- посвідчення особи моряка;
- посвідчення члена екіпажу;

¹ Закон України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус»

посвідчення особи на повернення в Україну (дає право на в'їзд в Україну)¹

Відповідно до .1 статті 281 КПК України, якщо під час досудового розслідування місцезнаходження підозрюваного невідоме або особа перебуває за межами України та не з'являється без поважних причин на виклик слідчого, прокурора за умови його належного повідомлення про такий виклик, то слідчий, прокурор оголошує його розшук.²

Відповідно до ст.43 Цивільного Кодексу України фізична особа може бути визнана судом безвісно відсутньою, якщо протягом одного року в місці її постійного проживання немає відомостей про місце її перебування.³

Зазначені підстави дають поліцейському право вимагати пред'явити документи що посвідчують особу.

Відповідно до Правил пропускнуго режиму на території апарату Міністерства внутрішніх справ України затверджених наказом МВС України №318 від 22.04.2016 року Запровадження пропускнуго режиму на території, у режимних приміщеннях (зонах, територіях) апарату МВС здійснюється з метою запобігання:

- проникненню на територію та в режимні приміщення (зони, території) МВС сторонніх осіб;

- відвіданню без належної на те потреби режимних приміщень (зони, території) працівниками МВС, центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ, відрядженими особами, а також іншими відвідувачами;

¹ Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо документів, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус, спрямованих на лібералізацію Європейським Союзом візового режиму для України» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 34, ст.593) <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1474-19>

² Кримінальний процесуальний кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88) <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

³ Цивільний кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 40-44, ст.356) <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

- несанкціонованому доступу сторонніх осіб до матеріальних носіїв секретної інформації та приміщень, де проводяться секретні роботи;

- несанкціонованому винесенню (вивезенню) за межі території апарату МВС або режимних приміщень (зони, території), а також унесенню (увезенню) до них матеріальних носіїв секретної інформації;

- внесенню (ввезенню) на територію апарату МВС аудіо -, відео -, фотоапаратури, інших технічних засобів без відповідного дозволу.

Місце вчинення злочину — це певна територія або інше місце, де відбувається суспільно небезпечне діяння і настають його суспільно небезпечні наслідки¹ Метою перевірки документів, що посвідчують особу на місці вчинення правопорушення, є виявлення особи порушника, а також свідків учинення .

Постановою ВР України від 17.06.1992 № 2471-ХІІ, затверджено перелік видів майна, що не може перебувати у власності громадян, громадських об'єднань, міжнародних організацій та юридичних осіб інших держав на території України

Відповідно до зазначеного переліку не може перебувати у власності громадян, громадських об'єднань, міжнародних організацій та юридичних осіб інших держав на території України, наступне:

1. Зброя, боєприпаси (крім мисливської і пневматичної зброї, і боєприпасів до неї, а також спортивної зброї і боєприпасів до неї, що придбаваються громадськими об'єднаннями з дозволу органів внутрішніх справ), бойова і спеціальна військова техніка, ракетно-космічні комплекси. (Пункт 1 із змінами, внесеними згідно з Постановою ВР N 19/95-ВР від 24.01.95)

2. Вибухові речовини й засоби вибуху. Всі види ракетного палива, а також спеціальні матеріали та обладнання для його виробництва.

3. Бойові отруйні речовини.

¹ Кримінальне право України. Загальна частина Підручник За редакцією професорів В. В. Сташиса, В. Я. Тація.-Видавництво «Право» Академії правових наук України.-2010.-454 с.

4. Наркотичні, психотропні, сильнодіючі отруйні лікарські засоби (за винятком утримуваних громадянами за призначенням лікаря).

5. Протиградові установки.

6. Державні еталони одиниць фізичних величин.

7. Спеціальні технічні засоби негласного отримання інформації.

8. Електрошокові пристрої та спеціальні засоби, що застосовуються правоохоронними органами, крім газових пістолетів і револьверів та патронів до них, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії. (Перелік доповнено пунктом 8 гідно з Постановою ВР N 19/95-ВР від 24.01.95) ¹

Дорожньо-транспортною пригодою, відповідно до п. 1.10 Правил дорожнього руху, затверджених постановою Кабміну України від 10.10.2001 № 1306, є подія, що сталася під час руху транспортного засобу, внаслідок якої загинули або були поранені люди чи були завдані матеріальні збитки.²

Відмова особи надати на вимогу поліцейського документи може кваліфікуватися як злісна непокоря законній вимозі або розпорядженню поліцейського. та тягти відповідальність за ст. 185 КУпАП.³

Відповідно до статті 33. Закону України «Про національну поліцію», поліцейський може опитати особу, якщо існує достатньо підстав вважати, що вона володіє інформацією, необхідною для виконання поліцейських повноважень.

Для опитування поліцейський може запросити особу до поліцейського приміщення.

2. Надання особою інформації є добровільним. Особа може відмовитися від надання інформації. Проведення опитування

¹ Постанова Верховної Ради України Про право власності на окремі види майна (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, N 35, ст. 517) <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-%D0%BF>

² Постанова Кабінету Міністрів України про затвердження Правил дорожнього руху від 10 жовтня 2001 р. № 1306 <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-%D0%BF>

³ Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X (Редакція станом на 26.10.2017) [..zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80731-10](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80731-10)

неповнолітніх допускається тільки за участю батьків (одного з них), іншого законного представника або педагога.

3. Перед проведенням опитування особи поліцейський роз'яснює їй підстави та мету застосування поліцейського заходу, якщо це не перешкодить виконанню поліцією повноважень, покладених на неї цим Законом.

Відповідно до статті 6 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» підставами для опитування особи зокрема, є:

наявність достатньої інформації, одержаної в установленому законом порядку, що потребує перевірки за допомогою оперативно-розшукових заходів і засобів, про:

- злочини, що готуються;
- осіб, які готують вчинення злочину;
- осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, слідчого судді, суду або ухиляються від відбування кримінального покарання;
- осіб безвісно відсутніх;
- розвідувально-підривну діяльність спецслужб іноземних держав, організацій та окремих осіб проти України;
- реальну загрозу життю, здоров'ю, житлу, майну працівників суду і правоохоронних органів у зв'язку з їх службовою діяльністю, а також осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві тощо.

Слід зазначити, що запрошення особи до поліцейського приміщення з метою її опитування не тягне за собою обов'язковість виконання такого запрошення так як особа може перебувати у приміщенні органу поліції виключно добровільно.

Відповідно до ст. 63 Конституції України особа не несе відповідальності за відмову давати свідчення або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом. Кореспондується з приписами Конституції і частина друга ст.33. в якій зазначено, що . надання особою інформації є добровільним і що особа може відмовитися від надання інформації. Щодо проведення опитування неповнолітніх у законі

враховано певні особливості, зокрема таке опитування може здійснюватись лише за участю батьків (одного з них), іншого законного представника або педагога.

Перед проведенням опитування поліцейський зобов'язаний роз'яснити особі підстави застосування цього поліцейського заходу, зміст якого описано вище, а також мету застосування поліцейського заходу «виконання поліцейських повноважень».

Відповідно до стаття 34 Закону України «Про Національну поліцію», поліцейський як превентивний захід може здійснити поверхневу перевірку.

1. Поверхнева перевірка як превентивний поліцейський захід є здійсненням візуального огляду особи, проведенням по поверхні вбрання особи рукою, спеціальним приладом або засобом, візуальним оглядом речі або транспортного засобу.

2. Поліцейський для здійснення поверхневої перевірки особи може зупиняти осіб та/або оглядати їх, якщо існує достатньо підстав вважати, що особа має при собі річ, обіг якої заборонено чи обмежено або яка становить загрозу життю чи здоров'ю такої особи або інших осіб.

3. Поверхнева перевірка здійснюється поліцейським відповідної статі. У невідкладних випадках поверхневу перевірку може здійснити будь-який поліцейський лише з використанням спеціального приладу або засобу.

4. Поліцейський може здійснювати поверхневу перевірку речі або транспортного засобу:

1) якщо існує достатньо підстав вважати, що в транспортному засобі знаходиться правопорушник або особа, свобода якої обмежується в незаконний спосіб;

2) якщо існує достатньо підстав вважати, що в транспортному засобі знаходиться річ, обіг якої заборонено чи обмежено або яка становить загрозу життю чи здоров'ю такої особи або інших осіб;

3) якщо існує достатньо підстав вважати, що річ або транспортний засіб є знаряддям вчинення правопорушення та/або знаходиться в тому місці, де може бути скоєно кримінальне

правопорушення, для запобігання якого необхідно провести поверхневу перевірку.

5. Поверхнева перевірка речі або транспортного засобу здійснюється шляхом візуального огляду речі та/або транспортного засобу або візуального огляду салону та багажника транспортного засобу. Поліцейський при здійсненні поверхневої перевірки має право вимагати відкрити кришку багажника та/або двері салону.

6. Під час поверхневої перевірки речі або транспортного засобу особа повинна самостійно показати поліцейському вміст особистих речей чи транспортного засобу.

7. При виявленні в ході поверхневої перевірки будь-яких слідів правопорушення поліцейський забезпечує їх схоронність та огляд відповідно до вимог статті 237 Кримінального процесуального кодексу України здійснювати поверхневу перевірку речі або транспортного засобу:

1. Поверхнева перевірка – візуальний огляд особи/речей особи, яка не підозрюється у вчиненні адміністративного чи /кримінального правопорушення, проте існує достатньо підстав вважати, що вона має при собі річ, обіг якої заборонено чи обмежено або становить загрозу життю чи здоров'ю такої особи або інших осіб;

Поверхнева перевірка не потребує отримання дозволу суду (санкції) для її проведення та складання протоколу. Закон гарантує лише те, що вона здійснюється поліцейським відповідної статі (а у невідкладних випадках будь-яким поліцейським лише з використанням спеціального приладу або засобу).

Поверхневою перевіркою є здійснення візуального огляду особи, проведення по поверхні вбрання особи рукою, спеціальним приладом або засобом, візуальним оглядом речі або транспортного засобу. Відповідно, за об'єктом її можна поділити на три види: особи, речей особи або транспортного засобу.

Суттєвою відмінністю від особистого огляду є спосіб здійснення перевірки, а саме візуальний огляд. Тобто тактильний

контакт особи з поліцейським відсутній, поліцейський оглядає лише те, що бачить або речі, що самотійно показуються особою.

Огляд особи є важливим інститутом під кутом захисту прав людини. Адже тут ми маємо справу із прямим втручанням у приватне життя. Рівень культури усвідомлення кордонів власного тіла та особистих речей як продовження особистості індивіда в сучасному суспільстві постійно зростає.

2. Для здійснення поверхневої перевірки поліцейський може зупиняти осіб. При цьому підставою для зупинення особи та її поверхневої перевірки є достатній привід вважати, що особа має при собі річ, обіг якої заборонено чи обмежено або яка становить загрозу життю чи здоров'ю такої особи чи інших осіб.

Умовами, які у своїй сукупності становлять підставу для ухвалення рішення про необхідність зупинення та поверхневої перевірки особи, є такі:

1) наявність інформації, яку надано у встановленому порядку поліції (поліцейському) у формі звернення (повідомлення);

2) наявність інформації, яка є результатом об'єктивної оцінки поліцейським слідів на особі, речі або транспортному засобі;

3) застання поліцейським особи під час вчинення правопорушення;

4) самотійне виявлення поліцейським ознак правопорушення у процесі законної реалізації інших поліцейських заходів;

5) наявність фактичних даних, отриманих внаслідок реалізації оперативно-розшукових заходів.

Під час проведення поверхневої перевірки необхідно забезпечити безпеку особи, збереження її здоров'я, дотримання честі та гідності. У жодному разі не можна розголошувати відомості, що стали відомі поліцейському під час проведення поверхневої перевірки.

4. Поверхнева перевірка речі або транспортного засобу полягає лише у візуальному огляді речі та/або транспортного засобу або візуальному огляді салону та багажника транспортного засобу за таких обставин:

– якщо існує достатньо підстав вважати, що в транспортному засобі перебуває правопорушник або особа, свобода якої обмежується незаконним способом;

– якщо існує достатньо підстав вважати, що в транспортному засобі перебуває річ, обіг якої заборонено чи обмежено або яка становить загрозу життю чи здоров'ю його власника або інших осіб;

– якщо існує достатньо підстав вважати, що річ або транспортний засіб є знаряддям учинення правопорушення та/або перебуває в тому місці, де може бути скоєно кримінальне правопорушення, для запобігання якого необхідно провести поверхневу перевірку.

Відповідно до статті 35. Закону України «Про Національну поліцію», поліцейський може зупиняти транспортні засоби у разі:

- 1) якщо водій порушив Правила дорожнього руху;
- 2) якщо є очевидні ознаки, що свідчать про технічну несправність транспортного засобу;
- 3) якщо є інформація, що свідчить про причетність водія або пасажирів транспортного засобу до вчинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення, або якщо є інформація, що свідчить про те, що транспортний засіб чи вантаж можуть бути об'єктом чи знаряддям учинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення;
- 4) якщо транспортний засіб перебуває в розшуку;
- 5) якщо необхідно здійснити опитування водія чи пасажирів про обставини вчинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення, свідками якого вони є або могли бути;
- 6) якщо необхідно залучити водія транспортного засобу до надання допомоги іншим учасникам дорожнього руху або поліцейським або як свідка під час оформлення протоколів про адміністративні правопорушення чи матеріалів дорожньо-транспортних пригод;

7) якщо уповноважений орган державної влади прийняв рішення про обмеження чи заборону руху;

8) якщо спосіб закріплення вантажу на транспортному засобі створює небезпеку для інших учасників дорожнього руху;

9) порушення порядку визначення і використання на транспортному засобі спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв.

2. Поліцейський зобов'язаний поінформувати водія про конкретну причину зупинення ним транспортного засобу з детальним описом підстави зупинки, визначеного у цій статті.

У разі ухвалення поліцейським рішення про зупинку транспортного засобу останній повинен урахувати всі його наслідки (причину зупинки, дорожні умови, інтенсивність руху, освітлення або видимість ділянки дороги, можливий досвід водія). Сигнал про зупинку транспортного засобу подається працівником поліції у зрозумілій для водіїв формі (за допомогою сигналів), зі свистка чи рукою. При цьому рукою вказується безпосередньо на транспортний засіб, який зупиняється, та на пропоноване місце зупинки. Зупинка патрульним автомобілем транспортного засобу правопорушника для припинення порушень правил дорожнього руху під час руху повинна здійснюватись з використанням спеціальних звукових та світлових пристроїв з дотриманням заходів безпеки. Місце для зупинки транспортного засобу поліцейський має вказувати так, щоб після повної зупинки останній перебував попереду патрульного автомобіля (автобуса, мотоцикла) чи поста на відстані до 20 метрів.¹

Згідно зі стаття 36. Закону України «Про Національну поліцію», поліцейський уповноважений вимагати від особи (осіб) залишити визначене місце на певний строк або заборонити чи обмежити особам доступ до визначеної території або об'єктів, якщо це необхідно для забезпечення публічної безпеки і порядку,

¹ Закон України «Про Національну поліцію» : наук.-практ. комент. /МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. В. В. Сокурєнка ; [О. І. Безпалова, К. Ю. Мельник, О. О. Юхно та ін. ; передм. В. В. Сокурєнка]. – Харків, 2016. – 408 с.

охорони життя і здоров'я людей, для збереження та фіксації слідів правопорушення.

2. Поліцейський може обмежувати або забороняти рух транспорту і пішоходів на окремих ділянках вулиць і автомобільних доріг у разі затримання осіб відповідно до закону, під час аварій, інших надзвичайних ситуацій, якщо це необхідно для забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони життя і здоров'я людей.

Діяльність патрульної поліції носить багатофункціональний характер. Основними її завданнями є забезпечення публічної безпеки і порядку. При виникненні надзвичайних обставин викликаних різними чинниками (техногенного характеру, природного характеру чи соціального характеру) поліцейські згідно до приписів нормативно-правових актів, наділені повноваженнями щодо застосування заходів з метою недопущення негативних наслідків. Необхідність застосування превентивних заходів у вигляді заборони чи обмеження особам доступу до певної території або об'єктів, залишення певного місця на певний термін може бути застосованим під час аварій та інших надзвичайних ситуацій. Обмеження або заборона руху транспорту і пішоходів на окремих ділянках вулиць та автомобільних доріг можливе при дорожньо-транспортних пригодах, ремонту певної частини автошляху.

Не виконання громадянами зазначених превентивних заходів розцінюються як правопорушення, яке передбачене ст. 185.КУпАП - злісна непокора законному розпорядженню або вимозі поліцейського, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовця Злісна непокора законному розпорядженню або вимозі поліцейського при виконанні ним службових обов'язків, а також вчинення таких же дій щодо члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або

військовослужбовця у зв'язку з їх участю в охороні громадського порядку¹.

Відповідно до статті 37. Закону України «Про Національну поліцію»:

1. Поліція уповноважена затримувати особу на підставах, у порядку та на строки, визначені Конституцією України, Кримінальним процесуальним кодексом України та Кодексом України про адміністративні правопорушення, а також іншими законами України.

2. Відлік часу утримання затриманої фізичної особи в спеціально відведених для цього приміщеннях рахується з моменту її фактичного затримання.

3. У випадках, визначених частиною другою цієї статті, поліцейські повинні негайно викликати медичних працівників до місця фактичного знаходження таких осіб, а також, за можливості, поінформувати членів сім'ї.

4. Поліцейський може тимчасово обмежити фактичне володіння річчю або пересування транспортного засобу для запобігання небезпеці, якщо є достатні підстави вважати, що річ або транспортний засіб можуть бути використані особою з метою посягання на своє життя і здоров'я або на життя чи здоров'я іншої людини, або пошкодження чужої речі. На вимогу особи поліцейський зобов'язаний повідомити про причини застосування ним відповідних заходів. Обмеження фактичного володіння річчю здійснюється на підставах та в порядку, визначених Кримінальним процесуальним кодексом України та Кодексом України про адміністративні правопорушення.

5. Обмеження фактичного володіння річчю здійснюється шляхом вилучення речі в її фактичного володільця, обмеження її перенесення або перевезення. Поліцейський зобов'язаний у письмовій формі повідомити свого керівника про тимчасове обмеження фактичного володіння річчю особи, а також зобов'язаний скласти протокол про здійснення тимчасового

¹ Кодекс України про адміністративні правопорушення (Відомості Верховної Ради Української РСР (БВР) 1984 <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.

обмеження фактичного володіння річчю та вручити протокол цій особі.

6. Тимчасове обмеження пересування особи та перенесення або перевезення речі негайно припиняється, якщо немає необхідності здійснювати такий захід.

1. Відповідно до Статті 29 Конституції України кожна людина має право на свободу та особисту недоторканність.

Ніхто не може бути заарештований або триматися під вартою інакше як за вмотивованим рішенням суду і тільки на підставах та в порядку, встановлених законом.

У разі нагальної необхідності запобігти злочинові чи його перепинити уповноважені на те законом органи можуть застосувати тримання особи під вартою як тимчасовий запобіжний захід, обґрунтованість якого протягом сімдесяти двох годин має бути перевірена судом. Затримана особа негайно звільняється, якщо протягом сімдесяти двох годин з моменту затримання їй не вручено вмотивованого рішення суду про тримання під вартою.

Кожному заарештованому чи затриманому має бути невідкладно повідомлено про мотиви арешту чи затримання, роз'яснено його права та надано можливість з моменту затримання захищати себе особисто та користуватися правовою допомогою захисника.

Кожний затриманий має право у будь-який час оскаржити в суді своє затримання.

Про арешт або затримання людини має бути негайно повідомлено родичів заарештованого чи затриманого.¹

Відповідно до ст. 260 КУпАП у випадках, прямо передбачених законами України, з метою припинення адміністративних правопорушень, коли вичерпано інші заходи впливу, встановлення особи, складення протоколу про адміністративне правопорушення у разі неможливості складення його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим, забезпечення своєчасного і правильного розгляду справ та

¹ Конституція України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141) <http://zakon3.rada.gov.ua/>

виконання постанов у справах про адміністративні правопорушення допускаються адміністративне затримання особи, особистий огляд, огляд речей і вилучення речей та документів, у тому числі посвідчення водія, тимчасове затримання транспортного засобу, відсторонення водіїв від керування транспортними засобами, річковими і маломірними суднами та огляд на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, а також щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції.

Відповідно до ст. 263 КУпАП адміністративне затримання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, може тривати не більш як три години.

Осіб, які незаконно перетнули або зробили спробу незаконно перетнути державний кордон України, порушили порядок в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї, порушили прикордонний режим, режим в пунктах пропуску через державний кордон України або режимні правила у контрольних пунктах в'їзду - виїзду, вчинили злісну непокору законному розпорядженню або вимозі військовослужбовця чи працівника Державної прикордонної служби України або члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, а також іноземців та осіб без громадянства, які порушили правила перебування в Україні або транзитного проїзду через територію України, може бути затримано на строк до трьох годин для складення протоколу, а в необхідних випадках для встановлення особи і з'ясування обставин правопорушення - до трьох діб з повідомленням про це письмово прокурора протягом двадцяти чотирьох годин з моменту затримання.

Осіб, які порушили правила обігу наркотичних засобів і психотропних речовин, може бути затримано на строк до трьох годин для складення протоколу, а в необхідних випадках для встановлення особи, проведення медичного огляду, з'ясування обставин придбання вилучених наркотичних засобів і психотропних речовин та їх дослідження - до трьох діб з

повідомленням про це письмово прокурора протягом двадцяти чотирьох годин з моменту затримання.¹

Особа вважається затриманою з моменту, коли вона силою або внаслідок підкорення наказу змушена залишатися поряд зі співробітником поліції чи в приміщенні, визначеному працівником поліції.

У будь-якому випадку працівник поліції або залишається на місці події разом із затриманою особою, або самостійно доставляє її до відповідного правоохоронного органу. У такому разі затримання особи визначається з того моменту, коли особа була фактично затримана працівником поліції на місці вчинення кримінального правопорушення або безпосередньо після його вчинення і вимушена залишатися поряд із працівником правоохоронного органу, який із застосуванням заходів фізичного впливу чи спеціальних засобів або без такого утримує її на місці події.

Із метою складення протоколу про адміністративне правопорушення в разі неможливості скласти його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим, порушника може бути доставлено до штабу громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону чи громадського пункту з охорони громадського порядку поліцейським. Однак перебування доставленої особи у штабі громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону чи в громадському пункті з охорони громадського порядку або приміщенні виконавчого органу сільської, селищної ради не може тривати довше 1 години, якщо не встановлено інше.

Відповідно до ст. 261 КУпАП, про адміністративне затримання складається протокол, в якому зазначаються: дата і місце його складення; посада, прізвище, ім'я та по батькові особи, яка склала протокол; відомості про особу затриманого; час і мотиви затримання. Протокол підписується посадовою особою, яка його

¹ Кодекс України про адміністративні правопорушення (Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР) 1984 <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.

склала, і затриманим. У разі відмовлення затриманого від підписання протоколу в ньому робиться запис про це.

Про місце перебування особи, затриманої за вчинення адміністративного правопорушення, негайно повідомляються її родичі, а на її прохання також власник відповідного підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган.

Органи (посадові особи), правомочні здійснювати адміністративне затримання, про кожний випадок адміністративного затримання осіб інформують у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги, крім випадків, якщо особа захищає себе особисто чи запросила захисника.

Відповідно до ст.265 КУпАП. Речі і документи, що є знаряддям або безпосереднім об'єктом правопорушення, виявлені під час затримання, особистого огляду або огляду речей, вилучаються поліцейськими. Вилучені речі й документи зберігаються до розгляду справи про адміністративне правопорушення у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України за погодженням із Державною судовою адміністрацією України, а після розгляду справи залежно від результатів її розгляду їх у встановленому порядку конфіскують, повертають володільцеві або знищують, а в разі оплатного вилучення речей – реалізують.

Про вилучення речей і документів складається протокол або робиться відповідний запис у протоколі про адміністративне правопорушення, про огляд речей або адміністративне затримання.

Відповідно до ст.265-2 КУпАП про тимчасове затримання транспортних засобів зазначається, що у разі наявності підстав вважати, що водієм вчинено порушення, передбачені частинами першою, другою, третьою, четвертою, шостою і сьомою статті 121, частинами третьою, четвертою і п'ятою статті 122 (в частині порушення правил зупинки, стоянки, що створюють перешкоди дорожньому руху або загрозу безпеці руху, порушення правил зупинки чи стоянки на місцях, що позначені відповідними дорожніми знаками або дорожньою розміткою, на яких дозволено зупинку чи стоянку лише транспортних засобів, якими керують

водії з інвалідністю або водії, які перевозять осіб з інвалідністю), статтями 122-5, 124, 126, частинами першою, другою, третьою і четвертою статті 130, статтями 132-1, 206-1 цього Кодексу, працівник уповноваженого підрозділу, що забезпечує безпеку дорожнього руху, тимчасово затримує транспортний засіб шляхом блокування або доставляє його для зберігання на спеціальний майданчик чи стоянку, що дозволяється виключно у випадку, якщо розміщення затриманого транспортного засобу суттєво перешкоджає дорожньому руху або транспортний засіб розміщений на місцях, призначених для зупинки, стоянки, безоплатного паркування транспортних засобів, якими керують водії з інвалідністю або водії, які перевозять осіб з інвалідністю, в тому числі за допомогою спеціального автомобіля - евакуатора.

Про тимчасове затримання робиться відповідний запис у протоколі про адміністративне правопорушення.

Після тимчасового затримання транспортного засобу працівник відповідного уповноваженого підрозділу Національної поліції зобов'язаний надати особі можливість повідомити про тимчасове затримання транспортного засобу та його місцезнаходження іншу особу за власним вибором і вжити заходів щодо повернення автомобіля до місця постійної дислокації, а також забороняє експлуатацію транспортного засобу до усунення несправностей, виявлених у процесі його огляду, або до демонтажу спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв.

У разі якщо розміщення затриманого транспортного засобу суттєво не перешкоджає дорожньому руху, крім розміщення транспортного засобу на місцях, призначених для зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, якими керують водії з інвалідністю або водії, які перевозять осіб з інвалідністю, такий транспортний засіб не може бути доставлений для зберігання на спеціальний майданчик.

Транспортний засіб може бути тимчасово затриманий на строк до вирішення справи про адміністративне правопорушення, але не більше трьох днів з моменту такого затримання.

Після закінчення триденного строку тимчасового затримання транспортного засобу особа має право звернутися за отриманням тимчасово затриманого транспортного засобу. Таке звернення особи є обов'язковим для його виконання незалежно від стадії вирішення справи про адміністративне правопорушення.¹

Відповідно до статті 38. Закону України «Про Національну поліцію» - поліція може проникнути до житла чи іншого володіння особи без вмотивованого рішення суду лише в невідкладних випадках, пов'язаних із:

- 1) рятуванням життя людей та цінного майна під час надзвичайних ситуацій;
- 2) безпосереднім переслідуванням осіб, підозрюваних у вчиненні злочину;
- 3) припиненням злочину, що загрожує життю осіб, які знаходяться в житлі або іншому володінні.

2. Проникнення поліцейського до житла чи іншого володіння особи не може обмежувати її права користуватися власним майном.

3. Про застосування вказаного поліцейського заходу обов'язково складається протокол.

Поліція в рамках проведення превентивних заходів може проникнути до житла чи іншого володіння особи без вмотивованого рішення суду лише в невідкладних випадках, пов'язаних із: рятуванням життя людей та цінного майна під час надзвичайних ситуацій.

Відповідно Кодексу цивільного захисту України - надзвичайна ситуація - обстановка на окремій території чи суб'єкті господарювання на ній або водному об'єкті, яка характеризується порушенням нормальних умов життєдіяльності населення, спричинена катастрофою, аварією, пожежею, стихійним лихом, епідемією, епізоотією, епіфітотією, застосуванням засобів ураження або іншою небезпечною подією, що призвела (може призвести) до виникнення загрози життю або здоров'ю населення,

¹ Кодекс України про адміністративні правопорушення (Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР) 1984 <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.

великої кількості загиблих і постраждалих, завдання значних матеріальних збитків, а також до неможливості проживання населення на такій території чи об'єкті, провадження на ній господарської діяльності;¹

Зазначена норма надає право поліцейському проникнути до житла чи іншого володіння особи виключно для рятування життя людей та цінного майна.

Відповідно до статті 17 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права (*Міжнародний пакт ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР N 2148-VIII (2148-08) від 19.10.73*) ніхто не повинен зазнавати свавільного чи незаконного втручання в його особисте і сімейне життя, свавільних чи незаконних посягань на недоторканність його житла або таємницю його кореспонденції чи незаконних посягань на його честь і репутацію.

Кожна людина має право на захист закону від такого втручання чи таких посягань.²

Кореспондується з вказаними положеннями Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, положення статті 30 Конституції України в якій зазначено, що не допускається проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку інакше як за вмотивованим рішенням суду.

У невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину, можливий інший, встановлений законом, порядок проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду і обшуку.

Положення про те, що ніхто не має права проникнути до житла чи іншого володіння особи закріплено у ст. 233 КПК України.

У частині першій зазначеної статті вказано, що ніхто не має права проникнути до житла чи іншого володіння особи з будь-якої

¹ Кодекс цивільного захисту України (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 34-35, ст.458) <http://zakon3.rada.gov.ua/>

² Міжнародний пакт про громадянські і політичні права Прийнято 16 грудня 1966 року Генеральною Асамблеєю ООН. <http://zakon2.rada.gov.ua/>

метою, інакше як лише за добровільною згодою особи, яка ними володіє, або на підставі ухвали слідчого судді.

В частині третій коментованої статті зазначено, що слідчий, прокурор має право до постановлення ухвали слідчого судді увійти до житла чи іншого володіння особи лише у невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину.

Реалізація положення закону щодо проникнення до житла чи іншого володіння особи у зв'язку з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину, вимагає однозначного розуміння поняття безпосереднє переслідування¹. Безпосереднє переслідування означає слідування за особою безперервно протягом певного часу, без втрати переслідувачем переслідуваного з поля зору. Не є втратою з поля зору випадки, коли переслідуваний тимчасово ховається у якомусь укритті, у тому числі й у житлі чи іншому володінні особи, але переслідувач знає, що він там перебуває, а переслідуваний усвідомлює, що переслідування його не закінчилося¹.

2. Відповідно того, що проникнення поліцейського до житла чи іншого володіння особи не може обмежувати її права користуватися власним майном, слід зазначити, що, відповідно до ст. 41 Конституції України кожен має право володіти, користуватися, розпоряджатися своєю власністю й результатами своєї інтелектуальної або творчої діяльності. Ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. Право приватної власності є непорушним.

3. Частиною 3 статті, що коментується, передбачено, що у випадку застосування вказаного поліцейського заходу обов'язково слід скласти протокол.

Відповідно до стаття 39.Законут України «Про Національну поліцію» - поліція в порядку, визначеному Міністерством внутрішніх справ України, може оглядати за участю адміністрації

¹ Науково-практичний коментар до Кримінального процесуального кодексу України / за ред. О. А. Банчука, Р. О. Куйбіди, М. І. Хавронюка. – Х. : Фактор, 2013. – С. 463-464.

(керівництва) юридичних осіб, фізичних осіб (у тому числі фізичних осіб – підприємців) чи їх уповноважених представників приміщення, де знаходяться зброя, спеціальні засоби, боєприпаси, вибухові речовини та матеріали, інші предмети, матеріали і речовини, щодо зберігання і використання яких визначено спеціальні правила або порядок та на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ, а також безпосередньо оглядати місця їх зберігання з метою перевірки дотримання правил поведження з ними та правил їх використання.

Поліція може оглядати зброю, спеціальні засоби, боєприпаси, що знаходяться у фізичних та юридичних осіб, інші предмети, матеріали і речовини, щодо зберігання та використання яких визначено спеціальні правила чи порядок та на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ, з метою перевірки дотримання правил поведження з ними та правил їх використання.

Поліція відповідно до порядку, визначеного Міністерством внутрішніх справ України, вилучає зброю, спеціальні засоби, боєприпаси, вибухові речовини та матеріали, інші предмети, матеріали і речовини, щодо зберігання і використання яких визначено спеціальні правила чи порядок та на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ, а також опечатує і закриває об'єкти, де вони зберігаються чи використовуються (у тому числі стрілецькі тири, стрільбища невійськового призначення, мисливські стенди, підприємства і майстерні з виготовлення та ремонту зброї, спеціальних засобів, боєприпасів, магазини, у яких здійснюється їх продаж, піротехнічні майстерні, пункти вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поведження з ними та їх застосування) у випадку виявлення порушення правил поведження з ними та правил їх використання, що загрожують громадській безпеці, до усунення таких порушень.

Поліція інформує відповідний орган Міністерства внутрішніх справ України в односторонній строк про кожен факт виявленого порушення правил зберігання і використання зброї, спеціальних засобів, боєприпасів, вибухових речовин та матеріалів, інших

предметів, матеріалів і речовин, щодо зберігання і використання яких визначено спеціальні правила чи порядок та на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ.

Відповідно до п.1 наказу МВС України №1644 від 29.12.2015 року «Про реалізацію повноважень Національної поліції України з видачі та анулювання дозволів» на органи Національної поліції покладенні повноваження з видачі та анулювання дозволів на придбання, зберігання, носіння, перевезення і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, щодо зберігання і використання яких встановлено спеціальні правила, порядок та на які поширюється дія дозвільної системи органів внутрішніх справ, а також на відкриття та функціонування об'єктів, де вони зберігаються чи використовуються, діяльність стрілецьких тирів, стрільбищ невійськового призначення та мисливських стендів, підприємств і майстерень з виготовлення та ремонту зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, магазинів, у яких здійснюється їх продаж, піротехнічних майстерень, пунктів вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, правил поводження з ними та їх застосування.

Відповідно до п. 2. вказаного наказу, до врегулювання на законодавчому рівні повноважень органів Міністерства внутрішніх справ України при виконанні Національною поліцією України повноважень, передбачених пунктом 1 цього наказу, застосовувати норми, визначені наказом Міністерства внутрішніх справ від 18 жовтня 1993 року № 642 «Про заходи щодо виконання постанови Кабінету Міністрів України від 7 вересня 1993 р. № 706 «Про затвердження Положення про порядок продажу, придбання, реєстрації, обліку і застосування спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії», зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 28 жовтня 1993 року за № 163, наказом Міністерства внутрішніх справ від 21 серпня 1998 року № 622 «Про затвердження Інструкції про

порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів», зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 07 жовтня 1993 року за № 637/3077, та наказом Міністерства внутрішніх справ від 13 червня 2000 року № 379/ДСК, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 11 жовтня 2000 року за № 696/4917.¹

2. Відповідно до наказу МВС України №622 від 21.08.1998 «Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів»², об'єкти дозвільної системи інспекторами дозвільної системи та дільничними офіцерами поліції обстежуються щокварталу, а об'єкти, де зберігається велика кількість зброї (20 чи більше одиниць), і базові склади вибухових матеріалів і речовин - щомісяця. При цьому обстеження складів з вибуховими матеріалами і речовинами проводиться за участю посадових осіб поліції охорони, вибухотехнічних підрозділів Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України та органів ДСНС (за згодою).

¹ Про реалізацію повноважень Національної поліції України з видачі та анулювання дозволів/Наказ МВС України №1644 від 29.12.2015 року.- <http://zakon2.rada.gov.ua/>

² «Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів»/ наказ МВС України №622 від 21.08.1998.- <http://zakon2.rada.gov.ua/>

{Пункт 3.1 глави 3 розділу I із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства внутрішніх справ № 364 від 05.05.2017}

Керівники органів поліції повинні не менше одного разу на рік особисто брати участь у перевірці об'єктів дозвільної системи.

На підприємствах, в установах і організаціях, де виготовляються, ремонтуються, зберігаються та використовуються предмети, матеріали і речовини, на які поширюється дозвільна система, перевіряються:

- наявність відповідних дозволів на виготовлення, ремонт, придбання, зберігання, охорону, перевезення та використання підконтрольних предметів, матеріалів і речовин, відкриття та функціонування підприємств, майстерень та лабораторій (а також відповідних паспортів на бази, сховища, склади вибухових матеріалів, піротехнічні майстерні тощо); строк дії цих документів; погодження укладання трудових договорів на виконання робіт, пов'язаних з виготовленням, придбанням, зберіганням, обліком, охороною, перевезенням і використанням спеціально визначених предметів, матеріалів і речовин; дотримання пропускового режиму;

- облік підконтрольних предметів, матеріалів і речовин, порядок видачі, приймання зброї, бойових припасів до неї, пристроїв, патронів до них, вибухових матеріалів і речовин; їх списання після використання, повернення в місця постійного зберігання; правильність ведення відповідної службової документації;

- придатність приміщень, в яких розміщено об'єкти дозвільної системи, до зберігання зброї та бойових припасів до неї, пристроїв і патронів до них, вибухових матеріалів і речовин, а саме: міцність дверей, стін, стелі, підлоги, металевих сейфів і шаф, надійність замків, справність охоронної протипожежної сигналізації; – стан технічного устаткування (складів, баз, сховищ); наявність охорони, постових вишок, блок-постів, сторожових собак, засобів пожежогасіння, зв'язку з найближчими постами охорони та органами поліції;

- стан охорони об'єктів, укомплектованість особовим складом, придатність його для охорони об'єктів та знання персоналом своїх

посадових обов'язків, тривалість збору за сигналом «Тривога», порядок зміни й підміни, відповідність розміщення сил дислокації постів, а також планів оборони цих об'єктів в органах поліції та проведення навчання з відпрацюванням взаємодії всіх видів нарядів; – обладнання та технічний стан транспорту, що здійснює перевезення предметів, матеріалів і речовин, на які поширюється дозвільна система.

На всіх об'єктах дозвільної системи обов'язково перевіряється організація внутрішнього контролю за схоронністю предметів, матеріалів і речовин, на які поширюється дозвільна система.

3. У разі виявлення під час обстеження об'єктів дозвільної системи порушень складаються відповідні акти, в яких докладно описується суть виявлених недоліків та вказується строк їх усунення. Один примірник акта залишається на об'єкті дозвільної системи, а другий після доповіді керівнику територіального органу Національної поліції підшивається до облікової справи на цей об'єкт.

Якщо на об'єкті під час обстеження не виявлені порушення, складається рапорт на ім'я начальника органу поліції, у якому вказуються дата перевірки, найменування об'єкта та результати перевірки.

Акти і рапорти про перевірки об'єктів дозвільної системи доповідаються керівнику органу поліції, який приймає відповідні рішення щодо проведеної перевірки, після чого вони підшиваються до облікових справ на ці об'єкти.

4. Контроль за зберіганням вогнепальної, пневматичної, холодної й охолощеної зброї та пристроїв, що належать громадянам, здійснюється уповноваженим підрозділом (управлінням, відділом, сектором) з контролю за обігом зброї у сфері дозвільної системи Департаменту превентивної діяльності Національної поліції України відповідно до законодавства.

Відповідно до Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції затвердженної наказом МВС України №:650 від 28.07. 2017 року, на дільничного офіцера поліції покладено завдання щодо здійснення контролю за дотриманням фізичними та

юридичними особами спеціальних правил та порядку зберігання і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, на які поширюється дозвільна система.¹

Відповідно до статті 40 поліція для забезпечення публічної безпеки і порядку може закріплювати на форменому одязі, службових транспортних засобах, монтувати/розміщувати по зовнішньому периметру доріг і будівель автоматичну фото і відеотехніку, а також використовувати інформацію, отриману із автоматичної фото і відеотехніки, що знаходиться в чужому володінні, з метою:

1) попередження, виявлення або фіксування правопорушення, охорони громадської безпеки та власності, забезпечення безпеки осіб;

2) забезпечення дотримання правил дорожнього руху.

2. Інформація про змонтовану/розміщену автоматичну фототехніку і відеотехніку повинна бути розміщена на видному місці.

1. Відповідно до Інструкції «Про порядок зберігання, видачі, приймання, використання нагрудних відеокамер (відео реєстраторів) працівниками патрульної поліції та доступ до відеозаписів з них» затвердженої наказом Національної поліції від 03.02.2016 №100 зазначено, що використання нагрудних відеокамер(відео реєстраторів) як превентивного поліцейського заходу є важливим елементом функціонування патрульної поліції, покликаним гарантувати честь, відкритість та антикорупційну спрямованість патрульної поліції.

Метою використання нагрудних відеокамер (відео реєстраторів) працівниками патрульної поліції є:

- підвищення відповідальності працівників патрульної поліції під час виконання службових обов'язків;

¹ Інструкція з організації діяльності дільничних офіцерів поліції/ Наказ МВС України №:650 від 28.07. 2017 року <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1041-17>

- підвищення рівня довіри суспільства до працівників патрульної поліції;
- підвищення рівня захисту прав та свобод людини і громадянина;
- попередження випадків невинуватеного застосування фізичної сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї працівниками патрульної поліції та /або щодо працівників патрульної поліції;
- забезпечення об'єктивного розгляду справ уповноваженими органами шляхом створення додаткових належних доказів;
- підвищення відкритості патрульної поліції;
- забезпечення об'єктивного розгляду скарг на рішення дій чи бездіяльності працівників патрульної поліції, зменшення кількості безпідставних скарг;
- запобігання конфліктним ситуаціям.

Нагрудна відеокамера(відео реєстратор) повинна активуватись працівником патрульної поліції та знаходитись в режимі відео зйомки при будь-якому контакті з особою зокрема, але не виключно:

- при оформленні дорожньо-транспортної пригоди;
- при перевірці документів;
- при арешті чи затриманні особи;
- при поверхневому огляді;
- при загрозі використання фізичної сили, спеціальних засобів або вогнепальної зброї;
- при наданні допомоги особам;
- у випадках, коли усвідомлення особою факту відео фіксації її поведінки може сприяти вирішенню конфліктної ситуації.¹

Відповідно до стаття 41.Закону України «Про Національну поліцію», поліцейське піклування може здійснюватися щодо:

¹ Інструкція «Про порядок зберігання, видачі, приймання, використання нагрудних відеокамер (відеореєстраторів) працівниками патрульної поліції та доступ до відеозаписів з них» / Наказ Департаменту патрульної 03.02.2016 №100,-
www.slideshare.net/krapzen/03022016-100

1) неповнолітньої особи віком до 16 років, яка залишилася без догляду;

2) особи, яка підозрюється у втечі з психіатричного закладу чи спеціалізованого лікувального закладу, де вона утримувалася на підставі судового рішення;

3) особи, яка має ознаки вираженого психічного розладу і створює реальну небезпеку оточуючим або собі;

4) особи, яка перебуває у публічному місці і внаслідок сп'яніння втратила здатність самостійно пересуватися чи створює реальну небезпеку оточуючим або собі. Поліцейське піклування має наслідком щодо:

1) осіб, зазначених у пункті 1 частини першої цієї статті, – передання батькам або усиновителям, опікунам, піклувальникам, органам опіки та піклування;

2) осіб, зазначених у пунктах 2, 3 частини першої цієї статті, – передання відповідному закладу;

3) осіб, зазначених у пункті 4 частини першої цієї статті, – передання у спеціальний лікувальний заклад чи до місця проживання.

2. Поліцейський зобов'язаний негайно повідомити особі зрозумілою для неї мовою підставу застосування поліцейського заходу, а також роз'яснити право отримувати медичну допомогу, давати пояснення, оскаржувати дії поліцейського, негайно повідомити інших осіб про її місце перебування. Повідомлення про права і їх роз'яснення поліцейським може не проводитися у випадку, коли є достатні підстави вважати, що особа не може усвідомлювати свої дії і керувати ними.

3. Поліцейський уповноважений вилучити у особи зброю чи інші предмети, якими особа може завдати шкоди оточуючим чи собі, незалежно від того, чи заборонені вони в обігу. Поліцейському заборонено здійснювати обшук особи, щодо якої здійснюється поліцейське піклування.

4. Про застосування поліцейського піклування складається протокол, в якому зазначаються: місце, дата і точний час (година і хвилини) застосування поліцейського заходу; підстави

застосування; опис вилученої зброї чи інших предметів; клопотання, заяви чи скарги особи, якщо такі надходили, наявність чи відсутність видимих тілесних ушкоджень.

Протокол підписується поліцейським і особою. Копія протоколу негайно під розпис вручається особі. Протокол може не надаватися особі для підписання, а його копія – вручатися особі у випадку, коли є достатні підстави вважати, що вона не може усвідомлювати свої дії і керувати ними. У такому випадку протокол надається особі чи органу, передбаченому абзацом другим частини першої цієї статті.

5. Про кожне застосування поліцейського заходу поліцейський одразу повідомляє за допомогою технічних засобів відповідального поліцейського в підрозділі поліції.

У разі наявності достатніх підстав вважати, що передання особи тривало довше, ніж це необхідно, відповідальний поліцейський в підрозділі поліції зобов'язаний провести перевірку для вирішення питання про відповідальність винуватих у цьому осіб.

6. Поліцейський зобов'язаний надати особі можливість негайно повідомити про своє місце перебування близьких родичів, членів сім'ї чи інших осіб за вибором цієї особи.

Поліцейський зобов'язаний негайно повідомити батьків або усиновителів, опікунів, піклувальників, орган опіки та піклування про місце перебування неповнолітньої особи.

Відповідно до п.2 ст.3 Конвенції «Про права дитини» (20 листопада 1989 року), держави-учасниці зобов'язуються забезпечити дитині такий захист і піклування, які необхідні для її благополуччя, беручи до уваги права й обов'язки її батьків, опікунів чи інших осіб, які відповідають за неї за законом, і з цією метою вживають всіх відповідних законодавчих і адміністративних заходів.¹

Застосовуючи такий превентивний захід як поліцейське піклування до особи віком до 16 років, поліцейський має з'ясувати

¹ Конвенція «Про права дитини» від 20 листопада 1989 року/
http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_021

обставини, за яких неповнолітня особа залишилася без догляду, при необхідності надати домедичну допомогу, та в разі потреби викликати швидку допомогу.

Наслідком поліцейського піклування є передання неповнолітньої особи батькам (біологічним матері та батькові дитини) або усиновителям, опікунам, піклувальникам чи органам опіки та піклування.

Поліцейське піклування здійснюється стосовно особи, яка підозрюється у втечі з психіатричного закладу чи спеціалізованого лікувального закладу, де вона утримувалася на підставі судового рішення, а також стосовно особи, яка має ознаки вираженого психічного розладу й створює реальну небезпеку оточуючим або собі.

Відповідно до ст.1 Закону України «Про психіатричну допомогу» , психічні розлади - розлади психічної діяльності, визнані такими згідно з чинною в Україні Міжнародною статистичною класифікацією хвороб, травм і причин смерті;

тяжкий психічний розлад - розлад психічної діяльності (затьмарення свідомості, порушення сприйняття, мислення, волі, емоцій, інтелекту чи пам'яті), який позбавляє особу здатності адекватно усвідомлювати оточуючу дійсність, свій психічний стан і поведінку;

Психіатричний заклад - психоневрологічний, наркологічний чи інший спеціалізований заклад, центр, відділення тощо всіх форм власності, діяльність яких пов'язана з наданням психіатричної допомоги.

Згідно зі ст.14 зазначеного закону, особа, яка страждає на психічний розлад, може бути госпіталізована до психіатричного закладу без її згоди або без згоди її законного представника, якщо її обстеження чи лікування можливі лише в стаціонарних умовах, та в разі встановлення в особи тяжкого психічного розладу, внаслідок чого вона:

а) вчиняє чи виявляє реальні наміри вчинити дії, що являють собою безпосередню небезпеку для неї чи оточуючих;

б) неспроможна самостійно задовольняти свої основні життєві потреби на рівні, який забезпечує її життєдіяльність¹

Поліцейське піклування застосовується до особи, яка перебуває в публічному місці і внаслідок сп'яніння втратила здатність самостійно пересуватися чи створює реальну небезпеку оточуючим або собі.

У ч. 2 ст. 178 КУпАП мова йде про появу в громадських місцях у п'яному вигляді, що ображає людську гідність і громадську мораль, слід розуміти: поведінку особи у стані сп'яніння, яка явно порушує загальновизнані норми (непристойні висловлювання або жести, грубі вигуки, нав'язливе ставлення до громадян тощо); коли порушник має непристойний зовнішній вигляд, що викликає відразу (брудний, мокрий, розстебнутий одяг тощо); через сп'яніння особа повністю чи значною мірою втратила орієнтування (безцільно стоїть чи безцільно пересувається з місця на місце, у неї порушена координація рухів, звідси - нестійкість, хитка хода); п'яний повністю безпорадний (у непритомному стані). До того ж не має значення вид ужитого напою, що містив алкогольну складову (це може бути пиво або інший слабоалкогольний напій), які не віднесені до спиртних напоїв та розпивання яких у громадських місцях не заборонено. особа може перебувати в стані сп'яніння та втратити здатність самостійно пересуватися внаслідок розпивання пива (крім безалкогольного), алкогольних, слабоалкогольних напоїв на вулицях, у закритих спортивних спорудах, у скверах, парках, у всіх видах громадського транспорту (включно з транспортом міжнародного сполучення) та в інших заборонених законом місцях, крім підприємств торгівлі та громадського харчування, в яких продаж пива, алкогольних і слабоалкогольних напоїв на розлив дозволений відповідним органом місцевого самоврядування.

Застосування поліцейського піклування тягне за собою наслідки передавання осіб, які внаслідок сп'яніння втратили здатність

¹ Про психіатричну допомогу/ Закон України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2000, N 19, ст.143) <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1489-14>

самостійного пересування, у спеціальний лікувальний заклад чи до місця проживання.¹

Слід зазначити, що відповідно до п.10 ст. 31 Закону України «Про Національну поліцію», до превентивних поліцейських заходів відноситься перевірка дотримання обмежень, установлених законом стосовно осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, та інших категорій осіб.

Даний превентивний захід не знайшов свого постатейного закріплення як це є відносно інших прокоментованих превентивних заходів.

Зазначений превентивний захід працівники поліції здійснюють відповідно до Закону України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі» яким врегульовані питання щодо проведення превентивної діяльності по відношенню до згаданих осіб.

Адміністративний нагляд - це система тимчасових примусових профілактичних заходів спостереження і контролю за поведінкою окремих осіб, звільнених з місць позбавлення волі, що здійснюються органами Національної поліції.

Адміністративний нагляд встановлюється щодо повнолітніх осіб:

- засуджених до позбавлення волі за тяжкі, особливо тяжкі злочини або засуджених два і більше разів до позбавлення волі за умисні злочини, якщо під час відбування покарання їх поведінка свідчила, що вони вперто не бажають стати на шлях виправлення і залишаються небезпечними для суспільства;

- засуджених до позбавлення волі за тяжкі, особливо тяжкі злочини або засуджених два і більше разів до позбавлення волі за умисні злочини, якщо вони після відбування покарання або умовно-дострокового звільнення від відбування покарання, незважаючи на попередження органів Національної поліції,

¹ Закон України «Про Національну поліцію» : наук.-практ. комент. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. В. В. Сокурєнка ; [О. І. Безпалова, К. Ю. Мельник, О. О. Юхно та ін. ; передм. В. В. Сокурєнка]. – Харків, 2016. – 408 с.

систематично порушують громадський порядок і права інших громадян, вчиняють інші правопорушення;

- засуджених до позбавлення волі за один із злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів

Адміністративний нагляд здійснюється поліцією. Осіб, щодо яких встановлено адміністративний нагляд, беруть на облік, фотографують, а у разі необхідності у них беруть відбитки пальців. Працівники поліції зобов'язані систематично контролювати поведінку цих осіб, запобігати порушенням ними громадського порядку та прав інших громадян і припиняти їх, проводити розшук осіб, які уникають адміністративного нагляду.

Особи, щодо яких встановлено адміністративний нагляд, зобов'язані вести законопослушний спосіб життя, не порушувати громадський порядок і дотримуватися таких правил:

- а) прибути у визначений установою виконання покарань термін в обране ними місце проживання і зареєструватися в органі Національної поліції;

- б) з'являтися за викликом органу Національної поліції у вказаний термін і давати усні та письмові пояснення з питань, пов'язаних з виконанням правил адміністративного нагляду;

- в) повідомляти поліцейських, які здійснюють адміністративний нагляд, про зміну місця роботи чи проживання, а також про виїзд за межі району (міста) у службових справах;

- г) в разі від'їзду в особистих справах з дозволу поліцейського в інший населений пункт та перебування там більше доби зареєструватися у відповідному органі Національної поліції.

До осіб, щодо яких встановлено адміністративний нагляд, за постановою суду можуть бути застосовані частково або у повному обсязі такі обмеження:

- а) заборона виходу з будинку (квартири) у визначений час, який не може перевищувати восьми годин на добу;

- б) заборона перебування у визначених місцях району (міста);

- в) заборона виїзду чи обмеження часу виїзду в особистих справах за межі району (міста);

г) реєстрація в поліції від одного до чотирьох разів на місяць.

У разі злісного порушення правил адміністративного нагляду, цього Закону, особи, щодо яких встановлено адміністративний нагляд, притягаються до відповідальності згідно з законодавством.¹

3.3. Зарубіжний досвід превентивної діяльності поліції

Інтеграційні процеси які відбуваються сьогодні в Україні вимагають перетворення поліції з карального органу на правоохоронну інституцію європейського зразка, що має надавати правоохоронні послуги громадянам.

Передовим підрозділом, який стоїть на передньому плані протидії правопорушенням і захисту прав і свобод громадян, є патрульна поліція.

Патрульна поліція має формуватися з урахуванням міжнародних стандартів, а структурна побудова підрозділів патрульної поліції повинна здійснюватися з урахуванням вивчення та впровадження передового зарубіжного досвіду й зі збереженням і вдосконаленням апробованих ефективних вітчизняних практик використання сил і засобів, що використовувались під час охорони громадського порядку. Ця структура повинна відповідати загальносвітовим стандартам ефективності діяльності патрульної служби²

Центральним елементом сучасної концепції організації поліцейської діяльності є інтеграція поліції й населення для досягнення цілей забезпечення правопорядку. Основними напрямками участі населення в правоохоронній діяльності й управлінні поліцією: участь у профілактиці злочинів; участь безпосередньо в правоохоронній діяльності; участь у процесі визначення проблем правоохоронної діяльності; участь у

¹ Про адміністративний нагляд за особами звільненими з місць позбавлення волі: Закон України Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, N 7, ст. 49)
zakon.rada.gov.ua/laws/show/264/94-вр

² Кобзар О.Ф. Використання досвіду поліцейської діяльності провідних країн світу в діяльності правоохоронних органів України/ О.Ф. Кобзар // Прикарпатський юридичний вісник: Випуск 3(9), 2015.-С.-170-172.

плануванні й вирішенні проблем правоохоронної діяльності; участь в оцінці ефективності діяльності поліції.

Співпраця між поліцією і громадянами полягає в тому, що між ними встановлюються такі взаємовідносини, за яких вони разом розв'язують проблеми боротьби зі злочинністю та підтримання належного правопорядку за місцем проживання громадян. Спрацьовує один із основних принципів функціонування поліції: громадська безпека і правопорядок – спільна турбота держави й суспільства; поліція надаватиме допомогу лише в тих випадках, коли зусиль громадськості недостатньо.

В багатьох країнах органи правопорядку мають структурні ланки, персонал яких займається виключно взаємодією з населенням. Співробітництво поліції і громадян здійснюється через різноманітні громадські ради, комітети, об'єднання, до складу котрих входять представники профспілкових, релігійних та інших громадських об'єднань. Безперечно, не всі добровільні об'єднання витримують перевірку часом й ефективно працюють, але в зарубіжній практиці є чимало життєво стійких форм участі населення в роботі правоохоронних органів щодо боротьби зі злочинністю та підтримання громадського порядку¹.

У країнах, орієнтованих на демократичний шлях розвитку, поліція розглядається винятково як правоохоронний орган, призначений для забезпечення «контролю над злочинністю», стримування її за допомогою застосування тих засобів, що встановлені законом.²

Надання допомоги населенню є одним із аспектів діяльності органів поліції, але в різних країнах ця функція розвинена по-різному. Останні кілька років у Європі простежується чітка тенденція якнайповніше інтегрувати поліцію в громадянське суспільство і наближати її до населення. Ця мета у ряді держав

¹ Віктор Бесчастний, Геннадій Гребеньков *Взаємодія поліції й населення як стратегічний напрям діяльності органів правопорядку* Вісн. №12, червень 2013 <http://veche.kiev.ua/journal/3714/>

² [Ярмак Х. П. Щодо питання про концептуальні основи діяльності ОВС / Х. П. Ярмак // Основні напрямки реформування ОВС в умовах розбудови демократичної держави : зб. міжнар. наук.-практ. конф. : тези доп. – Одеса, 2004. – С. 63–66.

досягається за допомогою розвитку поліції «за місцем проживання».

У сучасних розвинених країнах поліція має високий соціальний рейтинг. Це пов'язане насамперед з укоріненою в суспільстві прихильністю до демократичних цінностей, довірою до держави та її інститутів, переконаність у тому, що поліція досягає максимуму в ситуації, що складається, і одночасно неприйняття властивих авторитаризму методів зняття кримінальної напруженості, котрі неминуче пов'язані із серйозним і масовим обмеженням прав і свобод особи. Саме соціальний рейтинг поліції є найбільш об'єктивним критерієм визначення ефективності її діяльності.¹

У країнах з фрагментарною та інтегрованою моделями правоохоронних систем (США, Великобританії, ФРН, Канаді, Швейцарії, Австрії, Австралії і деяких інших) поліцейськими силами, підпорядкованими місцевій владі, виконується найбільша частина повсякденної роботи з підтримки громадського порядку і боротьби зі злочинністю (за винятком боротьби з деякими особливо небезпечними злочинами). Одночасно муніципальна поліція стежить за виконанням загальнодержавних і регіональних законів і норм, віднесених до її компетенції. Будучи найбільш наближеним до населення органом виконавчої влади, виконує різноманітні функції з «обслуговування» інтересів конкретних територіальних співтовариств: забезпечує нагляд за безпекою дорожнього руху, санітарним і екологічним станом населених пунктів, порядком у місцях вуличної торгівлі, виконанням розпоряджень місцевих органів влади.

У своїй службовій діяльності підрозділи муніципальної поліції насамперед підпорядковуються органам і уповноваженим посадовим особам місцевого самоврядування.

Організаційний вплив з боку державної поліції щодо муніципальної може мати місце тільки в період спільного проведення спеціальних заходів, для чого передбачається механізм

¹ Юнін О.С. Робота підрозділів поліції з населенням під час забезпечення охорони громадського порядку. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, -2015.-№1.-С.-46-52.

консолідації і нарощування поліцейських сил. В інший час їхні взаємини будуються на принципах взаємодії і координації. Основні напрямки і форми взаємодії муніципальної поліції з органами національного і регіонального рівнів, а також із сусідніми юрисдикціями встановлюються законом або можуть обумовлюватися у відповідних договорах.

Наприклад, у Франції в складі муніципальної поліції, позбавленої повноважень щодо розслідування злочинів, основними підрозділами є підрозділи з охорони громадського порядку і із забезпечення безпеки дорожнього руху.

Структура муніципального поліцейського формування США є типовою для звичайного поліцейського органу і відповідає загальноприйнятим поліцейським функціям.

До складу муніципальної поліції США, як правило, входять підрозділи патрульно-постової служби, кримінальна поліція, дорожня поліція, криміналістичні підрозділи, управління кадрової служби, органи зв'язку з громадськістю, довідкові та інформаційно-довідкові служби.

Роль патрульно-постової служби полягає не тільки в тому, що основна задача муніципальної поліції – охорона громадського порядку і її успішне вирішення – багато в чому залежить від ефективності патрульно-постової служби, але і в тому, що патрульний поліцейський розглядається як своєрідний універсальний полісмен, здатний здійснювати всі загальнополіцейські функції. Важливо також, що патрульно-постова служба найкраще пристосована ефективно працювати як у «превентивному», так і в «реактивному» режимах діяльності. Причому перехід від одного режиму до іншого може бути миттєвим, що вкрай важливо в умовах швидко мінливої оперативної обстановки. «Превентивна» діяльність містить у собі різноманітні попереджувальні поліцейські заходи, здійснювані в процесі патрулювання і виставлення постів. Сюди входить установлення міцних контактів з населенням, профілактична робота з громадянами, застосування превентивних заходів до потенційних правопорушників і багато іншого. «Реактивна»

діяльність являє собою обслуговування всіх видів подій, виклики на які надійшли в поліцію. Це обслуговування включає досить великий обсяг оперативних поліцейських заходів, починаючи від розслідування злочинів по «гарячих» слідах з наступним підключенням фахівців детективів і закінчуючи наданням екстреної допомоги потерпілим від нещасних випадків та громадянам, які намагаються вчинити спробу суїциду.¹

Для країн ЄС характерні тенденції розширення юрисдикційних повноважень поліції, децентралізації управління нею, а також дедалі більш активного надання поліцейськими органами управлінських та інших адміністративних послуг.

Основними характеристиками поліції країн ЄС можна визначити такі:

- поліцейські служби визнають верховенство права відповідно до професійного кодексу поведінки;
- поліція у країнах ЄС забезпечує громадську безпеку з повагою до прав людини;
- підзвітність поліцейських служб є прозорою. Обов'язковим є функціонування механізмів внутрішнього і зовнішнього контролю та нагляду;
- підтримання порядку за допомогою поліції в країнах ЄС є двостороннім процесом, який відповідає потребам та інтересам індивідів і спільнот та потребує довіри, згоди та підтримки населення. Цей процес ґрунтується на прозорості й діалозі. У багатьох країнах ЄС поліція децентралізована – з метою адекватного і швидкого реагування на потреби населення.

Найбільш популярними превентивними програмами, які довели свою ефективність у країнах ЄС є: «Сусідський нагляд» (neighborhood watch), «Програми профілактики злочинності через організацію зовнішнього оточення (Розбиті вікна)» (crime prevention through environment design (broken windows), «Зупинимо злочинність» (crime stoppers), «Peary. Повідомляй. Не будь

¹ Доценко О. С., Основні напрями діяльності поліції зарубіжних країн, основним завданням яких виступає забезпечення громадської безпеки/О.С.Доценко//Митна справа 2014.- №2(92), частина 2, книга 2.-С.-217-221.

поблажливим» (Reaguj. Powiadam. Nie toleruj), спеціалізовані технічні програми, програми безпеки для окремих соціальних груп: дітей, підлітків, комплексні програми із соціально-економічного розвитку територій (Weed and segd, Safety City).¹

¹ Калаянов Д.П. Поліція країн ЄС та використання її досвіду в адміністративній діяльності органів внутрішніх справ України: теорія і практика Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук.-Київ 2010.- 455с.

ВИСНОВКИ

Одним із повноважень поліції є профілактика (превенція) правопорушень, що полягає в цілеспрямованій діяльності підрозділів і служб поліції з метою виявлення, усунення і зниження негативного впливу чинників, що зумовлюють учинення кримінальних і адміністративних правопорушень, формування позитивного середовища соціалізації й коригування поведінки осіб, схильних до вчинення правопорушень.

Профілактика правопорушень здійснюється в рамках адміністративної діяльності поліції – підзаконної, цілеспрямованої виконавчо-розпорядчої діяльності уповноважених суб'єктів з організації та здійснення охорони публічного порядку, забезпечення публічної безпеки, запобігання адміністративним і кримінальним правопорушенням і припинення їх. Серед основних напрямів діяльності дільничних офіцерів поліції відповідно до інструкції - здійснення профілактичної роботи, спрямованої на запобігання вчиненню кримінальних та інших правопорушень.

Обсяг поняття «превенція» можливо розглядати як складову випереджальних дій, які спрямовані на недопущення настання небажаних наслідків. Цілком очевидно, що «превенція» у своїй семантиці може бути замінена термінами «попередження», «запобігання», «профілактика».

Методами адміністративної діяльності поліції є передбачені адміністративно-правовими нормами засоби, прийоми і способи, за допомогою яких поліція здійснює вплив на суспільні відносини з метою реалізації своїх правоохоронних завдань та функцій.

Основним (визначальним) методом діяльності поліції щодо забезпечення правопорядку є метод переконання. Сутність його полягає у впливі на свідомість та поведінку людей з метою формування у них правильних переконань, розуміння необхідності добровільно і сумлінно виконувати вимоги закону та інших правових норм, а зміст становить комплекс різноманітних конкретних заходів і засобів такого впливу.

Профілактика правопорушень є одним із засобів забезпечення

соціальної справедливості. Її основною метою є запобігання скоєнню правопорушень, усунення причин і умов, які їм сприяють. Ефективність соціально-управлінської діяльності суб'єктів профілактики зумовлена системою внутрішніх правових зв'язків та передбачає профілактику злочинності, профілактику адміністративних правопорушень, профілактику цивільних правопорушень.

Проактивна діяльність поліції безпосереднім чином впливає на рівень відчуття безпеки населення, що в провідних європейських державах визнано одним з основоположних критеріїв оцінки ефективності діяльності поліції як спеціалізованого інституту виконавчої влади, покликаною здійснювати превенцію правопорушень, а також виявляти і нейтралізувати загрози для публічної безпеки та порядку.

Структурним підрозділом Національної поліції є патрульна поліція, яка увібрала в себе завдання не тільки із запобігання кримінальним, адміністративним правопорушенням, попередження, виявлення та припинення кримінальних та адміністративних правопорушень, випадків насильства у сім'ї, виявлення причин і умов, що сприяють їх учиненню, а й із забезпечення безпеки дорожнього руху, організації контролю за додержанням законів, інших нормативно-правових актів з питань безпеки дорожнього руху.

Діяльність Національної поліції здійснюється в тісній співпраці з населенням, територіальними громадами і інститутами громадянського суспільства на засадах партнерства і спрямована на вирішення їхніх потреб. Іншими словами, населення має сприйматися як партнер поліції і повноправний учасник діяльності з покращання роботи поліції.

Стратегічним напрямом еволюції органів правопорядку є перехід від реактивного способу впливу на злочинність і ствердження концепції проактивної діяльності. Вона передбачає відхід від репресивної (інтервенційної) державної політики у правоохоронній сфері, визнання особливої соціальної значущості проблеми протидії правопорушенням, налагодження тісної

взаємодії державних і комунальних суб'єктів поліцейської діяльності з інститутами громадянського суспільства у здійсненні роз'яснювально-превентивної діяльності з метою коригування деструктивної поведінки окремих громадян і усунення чинників, що детермінують правопорушення і соціальні патології.

Центральним елементом сучасної концепції організації поліцейської діяльності є інтеграція поліції й населення для досягнення цілей забезпечення правопорядку. Основними напрямками участі населення в правоохоронній діяльності й управлінні поліцією: участь у профілактиці злочинів; участь безпосередньо в правоохоронній діяльності; участь у процесі визначення проблем правоохоронної діяльності; участь у плануванні й вирішенні проблем правоохоронної діяльності; участь в оцінці ефективності діяльності поліції.

Література

1. Адміністративна діяльність поліції у питаннях та відповідях. Навчальний посібник: О.М. Бандурка, О.І. Безпалова, О.В. Джафарова та ін..-Харків, 2017, -124с.

2. Адміністративна діяльність поліції у питаннях та відповідях : навчальний посібник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. НАПрН України О. М. Бандурки ; [О. І. Безпалова, О.В. Джафарова, С.М. Князєв та ін.; передм. О. М. Бандурки] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. — Харків: ХНУВС, 2017. — 242 с.

3. Батраченко О.В. Форми правоохоронної діяльності Національної поліції щодо забезпечення публічної безпеки та порядку в державі/ О.В. Батраченко// ФЛ 2016. №2.- С.-5-10.

4. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2004. – 1440 с.

5. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2004. – 1440 с.

6. Віктор Бесчастний, Геннадій Гребеньков Взаємодія міліції й населення як стратегічний напрям діяльності органів правопорядку . – Віче. – №12, червень 2013 <http://veche.kiev.ua/journal/3714/>

7. Гаркуша В.В.Адміністративно-правовий статус патрульної поліції в системі національної поліції/ В.В.Гаркуша// Юридичний науковий журнал.-2016._3№ .-С.86-88.

8. Городецька І. А. Підстави та зміст адміністративно-юрисдикційної діяльності державного інспектора з контролю за використанням та охороною земель / І. А. Городецька // Університетські наукові записки. – 2009. – № 2 (30). –С. 190–195.

9. Гусаров С. М. Адміністративно-юрисдикційна діяльність органів внутрішніх справ : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. / С.

М. Гусаров ; Ін-т законодавства Верховної Ради України. – К., 2009. – 462 с.

10. Данчул О.С. Профілактика адміністративних правопорушень державною служби охорони при МВС України: Дис.канд.юрид.наук

11. Джафарова О.В., Шатрава С.О.: Особливості застосування превентивних поліцейських заходів/ О.В. Джафарова, С.О. Шатрава//:-Х.:ХНУВС, 2016. 13 с. b.univd.edu.ua/?controller=service&action...id..

12. Дідик Н.І. Превентивні функції в діяльності патрульної поліції/Н.І.Дідик // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка, 2016. – №2.- С.188- 194

13. Доценко О. С., Основні напрями діяльності поліції зарубіжних країн, основним завданням яких виступає забезпечення громадської безпеки/О.С.Доценко//Митна справа 2014.- №2(92), частина2, книга 2.-С.-217-221.

14. Закалюк А.П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: у 3 кн./А.П.Закалюк.-К:Ін Юре,2007.-Кн.1: Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки.- 424с.

15. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо документів, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус, спрямованих на лібералізацію Європейським Союзом візового режиму для України» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 34, ст.593) <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1474-19>

16. Закон України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус»

17. Закон України «Про Національну поліцію» : наук.-практ. комент. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. В. В. Сокурєнка ; [О. І. Безпалова, К. Ю. Мельник, О. О. Юхно та ін. ; передм. В. В. Сокурєнка]. – Харків, 2016. – 408 с.

18. Інструкція «Про порядок зберігання, видачі, приймання, використання нагрудних відеокамер (відео реєстраторів) працівниками патрульної поліції та доступ до відеозаписів з них» / Наказ Департаменту патрульної 03.02.2016 №100,- www.slideshare.net/krapzen/03022016-100

19. Інструкція з організації діяльності дільничних офіцерів поліції/ Наказ МВС України №:650 від 28.07. 2017 року <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1041-17>

20. Інструкція з організації діяльності дільничних офіцерів поліції: наказ МВС України від 28.07.2017 року №650

21. Калаянов Д.П. Поліція країн ЄС та використання її досвіду в адміністративній діяльності органів внутрішніх справ України: теорія і практика Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук.-Київ 2010.- 455с.

22. Ключев О.М. Сутність та місце профілактичних заходів у правоохоронній діяльності/О.М.Ключев: Право і Суспільство № 6 / 2013.-С.- 195-197

23. Кобзар О.Ф. Використання досвіду поліцейської діяльності провідних країн світу в діяльності правоохоронних органів України/ О.Ф. Кобзар // Прикарпатський юридичний вісник: Випуск 3(9), 2015.-С.-170-172.

24. Кодекс поведінки службовців органів правопорядку(затверджений резолюцією Генеральної Асамблеї ООН № 34/169 від 17 грудня 1979 року.// [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_282.

25. Кодекс України про адміністративні правопорушення (Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР) 1984 <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.

26. Кодекс України про адміністративні правопорушення (Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР) 1984 <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.

27. Кодекс України про адміністративні правопорушення (Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР) 1984 <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.

28. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X із змінами [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.

29. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X із змінами [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.

30. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X (Редакція станом на 26.10.2017) ..zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80731-10

31. Кодекс цивільного захисту України (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 34-35, ст.458) <http://zakon3.rada.gov.ua/>

32. Кодексу поведінки службовців органів правопорядку (затверджений резолюцією Генеральної Асамблеї ООН № 34/169 від 17 грудня 1979 року), http://pravo.org.ua/files/Criminal%20justice/FileName_001.pdf

33. Конвенція «Про права дитини» від 20 листопада 1989 року/ http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_021

34. Конституція України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141) <http://zakon3.rada.gov.ua/>

35. Кримінальне право України. Загальна частина Підручник За редакцією професорів В. В. Сташиса, В. Я. Тація.-Видавництво «Право» Академії правових наук України.-2010.-454 с.

36. Кримінальний процесуальний кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88) <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

37. Курило В. І. Адміністративна юрисдикція в АПК України : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. І. Курило, В. К. Шкарупа, О. Ю. Піддубний; за заг. ред. В. К. Шкарупи. – К. : Магістр – XXI ст., 2008. – 688 с.

38. Латинско-русский словарь / Составил А. М. Малинин. –М.: Государственное издательство иностранных и национальных словарей, 1961.-764 с.

39. Личенко І.О. Адміністративно-деліктні аспекти захисту права власності: монографія / І.О. Личенко. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2011. – 216 с.

40. Методичний посібник на тему: «Деякі аспекти функціонування Національної поліції в Україні» Головне Управління Національної поліції у Дніпропетровській області м. Дніпро 2016, 17с.

41. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права Прийнято 16 грудня 1966 року Генеральною Асамблеєю ООН. <http://zakon2.rada.gov.ua/>

42. Науково-практичний коментар розділу IV «Повноваження поліції» та розділу V «Поліцейські заходи» Закону України «Про Національну поліцію» / Т. П. Мінка, Р. В. Миронюк, В. А. ГлухOVERЯ та ін. ; за заг. ред. Т. П. Мінки. – Х. : Право, 2016. – 178 с.

43. Науково-практичний коментар до Кримінального процесуального кодексу України / за ред. О. А. Банчука, Р. О. Куйбіди, М. І. Хавронюка. – Х. : Фактор, 2013. – С. 463-464.

44. О. М. Джу́жа, Я. Ю. Кондратьев, О. Г. Кулик, П. П. Михайленко та ін.. ; за заг. ред. О. М. Джу́жи. – К. : Юрінком Інтер, 2002. – 416 с.

45. Основоположні принципи застосування сили та вогнепальної зброї службовцями органів правопорядку¹ (прийняті восьмим Конгресом ООН з попередження злочинності та поводження з порушниками, Гавана, Куба, 27 серпня - 7 вересня 1990 року) http://pravo.org.ua/files/Criminal%20justice/FileName_001.pdf

46. Положення «Про патрульну службу МВС» затвердженого наказом МВС України №796 02.07.2015[Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0777-15>

47. Положення про Департамент патрульної поліції затвердженого наказом Національної поліції №73 (у редакції наказ Національної поліції 18 листопада 2015р.№96) [Електронний

ресурс]. Режим доступу: <http://patrol.police.gov.ua/wp-content/uploads/2016/03/polozhennyyaproDPP-1.pdf>

48. Положення про профілактику правопорушень, пов'язаних із здійсненням службової діяльності працівниками Державної міграційної служби України, наказ МВС України від 25.05.2012 №452 <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0944-12>

49. Постанова Верховної Ради України Про право власності на окремі види майна (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, N 35, ст. 517) <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-%D0%BF>

50. Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 877 «Про затвердження Положення про Національну поліцію» <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248607704>

51. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України» : від 28.10.2015 р. № 878 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-п>.

52. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Національну поліцію» : від 28.10.2015 р., № 877 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 89. – Ст. 2971.

53. Постанова Кабінету Міністрів України про затвердження Правил дорожнього руху від 10 жовтня 2001 р. № 1306 <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-%D0%BF>

54. Про адміністративний нагляд за особами звільненими з місць позбавлення волі: Закон України Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, N 7, ст. 49) zakon.rada.gov.ua/laws/show/264/94-вр

55. Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі/Закон України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, N 52, ст. 455)

56. Про внесення змін до наказу Національної поліції від 06 листопада 2015 року № 73,- Наказ Національної поліції України від 18.11.2015 №96

57. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення : наказ МВС України від 06 листопада 2015 р. № 1376 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1496-15>).

58. Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі : наказ МВС України від 07 листопада 2015 р. № 1395 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1408-15>).

59. Про затвердження Інструкції про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події : наказ МВС України від 06 листопада 2016 р. № 1377 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1498-15>.

60. Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів: наказ МВС України №622 від 21.08.1998.- <http://zakon2.rada.gov.ua/>

61. Про затвердження положення про Департамент превентивної діяльності Національної поліції України: Наказ МВС України № 123 від 27.11.2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0213-94>.

62. Про затвердження Тимчасового положення про сектори реагування патрульної поліції відділів та відділень поліції ГУНП в Одеській області) : Наказ ГУНП в Одеській області №447 від 17.02.2017.

63. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 р. № 58-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 40-41. – Ст. 379.

64. Про Національну поліцію Закон України : наук.-практ. комент. /МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ ; за заг. ред. д - ра юрид. наук, доц. В. В. Сокурєнка ; [О. І. Безпалова, К. Ю. Мельник, О. О. Юхно та ін. ; передм. В. В. Сокурєнка]. – Харків, 2016. – 408 с.

65. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України //Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, N 22, ст.303 .

66. Про попередження насильства в сім'ї: Закон України від 15.11.2001 р. // Відомості Верховної Ради України.- 2002.- № 10.- Ст. 70.

67. Про психіатричну допомогу/ Закон України (*Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2000, N 19, ст.143*) <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1489-14>

68. Про реалізацію повноважень Національної поліції України з видачі та анулювання дозволів/Наказ МВС України №1644 від 29.12.2015 року.- <http://zakon2.rada.gov.ua/>

69. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону/ Закон України: Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2000, N 40, ст.338)

70. Про центральні органи виконавчої влади: закон України від 17.03.2011 № 3166-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2011. – № 38. – ст.385

71. Проект Закону «Про профілактику правопорушень» : від 14.06.2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cv.court.gov.ua/tu26/6/2358.>)

72. Проневич О.С. Проактивна діяльність поліції(міліції) як складова сучасної парадигми охорони правопорядку/ О.С.Проневич// ФП.-2011.-№3.-С. 639-643.

73. Проневич О.С.Проактивна діяльність поліції (міліції) як складова сучасної парадигми охорони правопорядку / О.С. Проневич//ФЛ,2011.- С.-639-643.

74. Рамазанова У.В., Головні напрями взаємодії громадських організацій з Національною поліцією України/У.В. Рамазанов // Науковий вісник Херсонського державного університету. Випуск 3-2.Том2.2015,- С.144-137

75. Резолюція N 690 (1979) Парламентської асамблеї Ради Європи "Декларація про поліцію"Прийняття від 08.05.1979 http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_803

76. Резолюція №690 (1979) Парламентської асамблеї Ради Європи «Декларація про поліцію» http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_803

77. Резолюція Парламентської Асамблеї Ради Європи № 690 (1979) «Про Декларацію про поліцію»/ http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_803

78. Рекомендація Rec (2001) 10 Комітету Міністрів державам-учасникам Ради Європи «Про Європейський кодекс поліцейської етики»¹ (Ухвалена Комітетом міністрів 19 вересня 2001 на 765-му засіданні заступників міністрів.// Електронний ресурс]. —Режим доступу: <http://polis.osce.org/library/f/2687/1492/CoE>.

79. Сопільник Л.І. Поняття і характеристика профілактики правопорушень у сфері дорожнього руху/ Л.І. Сопільник. – С.8-13.Режим доступу: file:///D:/Downloads/Nzlubp_2012_9_4.pdf

80. Суховетрук І.І. Адміністративно-юрисдикційні провадження, які здійснюються правоохоронними органами України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 /І.І. Суховетрук; ДНДІ МВС України.-226с.

81. Сучасний словник іншомовних слів / Уклали: О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк. – К. : Довіра, 2006. – 789 с.

82. Тлумачний словник сучасної української мови / Укладачі Л. П. Коврига, Т. В. Ковальова, В. Д. Пономаренко. / За ред. доктора філолог. наук, проф. В. С. Калашника. – Харків : Белкар-книга, 2005. – 800 с.

83. Тлумачний словник української мови <http://eslovnnyk.com/>

84. Трофімчук А. А. Профілактика адміністративних правопорушень у сфері виготовлення, гуртової та роздрібної торгівлі аудіовізуальною продукцією : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / А. А. Трофімчук. – Л., 2009. – 18 с. – С. 12.

85. Указ Президента України №92/2016 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 березня 2016 року "Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України" <http://www.president.gov.ua/documents/922016-19832>.

86. Український лінгвістичний портал: Словники України online [електронний ресурс] / Український мовно-інформаційний фонд НАН України – Елетро. дані, 2012.-Режим доступу: <http://www.ulif.org.ua/UMIF>, вільний. – Заголов. з екрану. – укр. мова

87. Фелик В.І.Класифікація видів профілактичної діяльності Національної поліції України/ В.І. Фелик//ФП. – 2016. – №4. – С.312-316.

88. Цивільний кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 40-44, ст.356) <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

89. Школа С.М. Правові засади профілактичної роботи національної поліції України // Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції №3/2016,-129-132С.

90. Юнін О.С. Робота підрозділів поліції з населенням під час забезпечення охорони громадського порядку. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ,- 2015.-№1.-С.-46-52.

91. Ярмакі Х. П. Щодо питання про концептуальні основи діяльності ОВС / Х. П. Ярмакі // Основні напрямки реформування ОВС в умовах розбудови демократичної держави : зб. міжнар. наук.-практ.конф. : тези доп. – Одеса, 2004. – С. 63–66.

